

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
КРИВОРІЗЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ ПЕДАГОГІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
Психолого-педагогічний факультет
Кафедра початкової освіти

«Допущено до захисту»

Завідувач кафедри

_____ Павлик О.А.

« ____ » _____ 2022р.

Реєстраційний № _____

« ____ » _____ 2022 р.

**ФОРМУВАННЯ ВМІНЬ ПРАЦЮВАТИ З РІЗНИМИ ВИДАМИ ТА
ДЖЕРЕЛАМИ ІНФОРМАЦІЇ В УЧНІВ 4 КЛАСУ ЗАСОБОМ
ТЕХНОЛОГІЇ «ЩОДЕННІ 5»**

Кваліфікаційна робота
студентки групи ПНП-17
ступеня вищої освіти магістр
спеціальності 013 Початкова освіта
Дорофєєвої Вікторії Сергіївни

Керівник: кандидат педагогічних наук, доцент,
зав.кафедри початкової освіти
Павлик Олена Анатоліївна

Національна шкала _____

Шкала ECTS _____ Кількість балів _____

Голова ЕК _____
(підпис) (прізвище та ініціали)

Члени ЕК _____
(підпис) (прізвище та ініціали)

(підпис) (прізвище та ініціали)

(підпис) (прізвище та ініціали)

(підпис) (прізвище та ініціали)

Кривий Ріг – 2022

ЗАПЕВНЕННЯ

Я, Дорофеева Вікторія Сергіївна, розумію і підтримую політику Криворізького державного педагогічного університету з академічної доброчесності. Запевняю, що ця кваліфікаційна робота виконана самостійно, не містить академічного плагіату, фабрикації, фальсифікації. Я не надавала і не одержувала недозволену допомогу під час підготовки цієї роботи. Використання ідей, результатів і текстів інших авторів мають покликання на відповідне джерело.

Із чинним Положенням про запобігання та виявлення академічного плагіату в роботах здобувачів вищої освіти Криворізького державного педагогічного університету ознайомена. Чітко усвідомлюю, що в разі виявлення у кваліфікаційній роботі порушення академічної доброчесності робота не допускається до захисту або оцінюється незадовільно.

(підпис)

ЗМІСТ

ВСТУП.....	4
РОЗДІЛ 1. ТЕОРЕТИЧНІ ОСНОВИ ФОРМУВАННЯ ВМІНЬ ПРАЦЮВАТИ З РІЗНИМИ ВИДАМИ ТА ДЖЕРЕЛАМИ ІНФОРМАЦІЇ В УЧНІВ 4 КЛАСУ ЗАСОБОМ ТЕХНОЛОГІЇ «ЩОДЕННІ 5»	
1.1. Дефінітивна характеристика ключових понять.....	8
1.2. Сутність технології «Щоденні 5» та особливості її впровадження...	13
1.3. Види та джерела інформації для роботи на уроках мовно-літературної освітньої галузі за технологією «Щоденні 5»	22
Висновки до розділу 1.....	28
РОЗДІЛ 2. МЕТОДИКА ФОРМУВАННЯ ВМІНЬ ЧОТИРИКЛАСНИКІВ ПРАЦЮВАТИ З РІЗНИМИ ВИДАМИ ТА ДЖЕРЕЛАМИ ІНФОРМАЦІЇ ЗАСОБОМ ТЕХНОЛОГІЇ "ЩОДЕННІ 5"	
2.1. Вивчення стану проблеми формування вмінь працювати з різними видами та джерелами інформації чотирікласників у шкільній практиці...	30
2.2. Формування вмінь працювати з різними видами та джерелами інформації на уроках української мови у 4 класі засобом технології «Щоденні 5»	39
2.3. Результати дослідної роботи	49
Висновки до розділу 2.....	57
ВИСНОВКИ	59
СПИСОК ВИКОРИСТАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ	63
ДОДАТКИ	70

ВСТУП

Актуальність дослідження. Читання, письмо, слухання супроводжують нас все життя – від народження до старості. Аби сформувати самостійність і витривалість, ми щодня маємо практикуватись і збільшувати обсяг і час читання, структуровано та ефективно навчатись, самостійно обирати шлях до вдосконалення.

Чим більше учні читають, тим кращими читачами стають, тим більш змістовно і вишукано висловлюються. Розвиток креативності, вміння мислити логічно і нестандартно виховує конкурентноспроможного учня, а згодом і фахівця, який вміє працювати з різними видами та джерелами інформації.

Учень щодня має розширювати свої можливості, вміти інтегруватись відповідно до руху інформації, а також освоювати навички, що допоможуть у процесі навчання і у подальшому шляху до успішної кар'єри в будь-якій сфері. Вміння адаптуватись, відповідально ставитись до роботи самостійно і у команді, працювати гнучко і з максимальною залученістю дозволять учням виділятися на тлі інших учнів і у майбутньому стати впевненими фахівцями. Але розвивати вміння працювати з різними видами та джерелами інформації потрібно в зв'язці, як комплекс навичок і підходів до вирішення того чи іншого завдання.

Саме система «Щоденні 5» виступає засобом для вироблення таких умінь, а також стане у пригоді педагогам і батькам у вихованні почуття спільноти, витривалості, вибірковості, відповідальності, інтелектуальної спроможності та поступового навчання самостійності.

Мозок отримує інформацію через візуальну, аудіальну та кінестетичну систему – це і буде нашим інструментом для дослідження та застосування різних видів та джерел інформації на уроках української мови у 4 класі. Учні та вчителі мають зрозуміти важливість та цінність розвитку цього вміння у шкільному віці, особливо в початковій школі.

Аналіз наукових досліджень. Сьогодні важливо вміти працювати з різними видами (текстова, графічна, числова, звукова, відео) і джерелами (візуальні, аудіальні, паперові, цифрові тощо) інформації. Згідно з державним стандартом початкової освіти, типовими освітніми програмами та очікуваними результатами для учнів 3-4 класів такі вміння є інструментом для активного критичного освоєння комунікативного середовища. Суспільство потребує оперативного та правильного перетворення інформації з одного виду в інший, з одного джерела в інший.

Сучасні вчителі початкових класів відчують труднощі у формуванні в молодших школярів уміння працювати з різними видами та джерелами інформації: зavelикий клас, потреба у техніці, деякі незадоволення батьків, також потрібно більше часу на підготовку, продумування завдань та інструкцій.

Дослідженням проблеми вміння працювати з різними видами та джерелами інформації в учнів у різні періоди займалися науковці як зі сфери точних наук, так і з педагогіки: О.В.Барна, Т.І.Коваль, О.М.Колгатіна, Л.Л.Макаренко, Н.В.Морзе, Л.Є. Петухова, О.Я. Савченко, І.М.Смирнова, О.В.Співаковський, Ю.В.Триус, А.Д.Урсул та ін. Проаналізувавши їх праці, ми побачили, що вже розпочато дослідження щодо формування вміння працювати з різними видами і джерелами інформації, але їх замало. Також ми не знайшли досліджень, методичних розробок учителів, присвячених даній проблемі саме на уроках мовно-літературної освітньої галузі при навчанні учнів четвертих класів. Отже, зазначена проблема обумовлює актуальність нашого дослідження.

Актуальність і важливість окресленої проблеми зумовили вибір теми дослідження: «Формування вмінь працювати з різними видами та джерелами інформації в 4 класі засобом технології «Щоденні 5».

Мета роботи – теоретично обґрунтувати та апробувати методику формування в учнів 4 класу вмінь працювати з різними видами та джерелами інформації засобом технології «Щоденні 5».

Перед нами постали такі **завдання** дослідження:

- 1) розкрити сутність основних понять;
- 2) вивчити стан досліджуваної проблеми у науковій літературі та шкільній практиці;
- 3) з'ясувати особливості технології «Щоденні 5» як засобу формування вмінь працювати з різними видами та джерелами інформації;
- 4) теоретично обґрунтувати та практично апробувати методику формування в чотирикласників вмінь працювати з різними видами та джерелами інформації засобом технології «Щоденні 5» у Новій українській школі.

Об'єкт дослідження – процес формування в молодших школярів вмінь працювати з різними видами та джерелами інформації.

Предмет дослідження – технологія «Щоденні 5» як засіб формування в учнів 4 класу вмінь працювати з різними видами та джерелами інформації.

Гіпотеза - методика формування в учнів 4 класу вмінь працювати з різними видами та джерелами інформації буде ефективною за умов:

- 1) урахування специфіки видів та джерел інформації;
- 2) системного використання спеціальних вправ і завдань;
- 3) запровадження технології «Щоденні 5».

Для вирішення поставлених завдань були використані такі **методи дослідження**: аналіз наукової літератури з проблеми дослідження; вивчення, аналіз і узагальнення педагогічного досвіду вчителів початкових класів; спостереження за освітнім процесом, моделювання навчального контенту; вивчення нормативних документів, обробка та аналіз результатів дослідження; формулювання висновків та рекомендацій щодо виконаної роботи, вивчення шкільної документації, анкетні опитування, спостереження, бесіди, педагогічний експеримент.

База дослідження: Криворізька гімназія № 91 м. Кривого Рогу. У дослідженні брали участь учні 4-А класу (28 осіб) та 4-Б класу (30 осіб).

Практична значущість роботи полягає у розкритті та уточненні сутності понять «вміння», «інформація», «види та джерела інформації»,

«вміння працювати з різними видами та джерелами інформації», «технологія «Щоденні 5»; у теоретичному обґрунтуванні технології «Щоденні 5»; у формуванні вмінь працювати з різними видами та джерелами інформації на уроках української мови у 4 класі. Одержані та представлені результати дослідження та рекомендації щодо технології «Щоденні 5» для 4 класу можуть бути використані студентами педагогічних ЗВО для підготовки до занять з методики навчання української мови та сучасних технологій навчання мови і літератури молодших школярів, учителями–практиками з метою подальшого використання, вдосконалення та подібного застосування.

Апробація проводилася у формі виступів на **конференціях**:

1) у Міжнародній науково-практичній конференції «Сучасні тенденції розвитку науки та освіти в умовах євроінтеграції» 29-30 березня 2022 року, Вінниця, Україна (Наказ №19-р від 28.03.2022р.).

у публікаціях:

1) Дорофєєва В.С. Методична система «Щоденні 5» як засіб формування вміння молодших школярів працювати з різними видами та джерелами інформації. Сучасні тенденції розвитку науки та освіти в умовах євроінтеграції: Міжнародна науково-практична конференція, м. Вінниця, 29-30 березня 2022 р.: тези та статті / ред.кол.: Драбовський А.Г., Дибчук Л.В. та ін.. . Вінниця: Вінницький кооперативний інститут, 2022. 290 с. С.130-131;

2) Дорофєєва В.С. Як технологія «Щоденні 5» сприяє формуванню вміння молодших школярів працювати з різними видами та джерелами інформації. Актуальні питання теорії і практики початкового навчання: Збірник наукових праць студентів. Кривий Ріг: КДПУ, 2022.

Структура роботи обумовлена логікою викладення матеріалу і складається зі вступу, двох розділів, висновків до кожного розділу та загальних висновків, списку використаної літератури, що нараховує 71 джерело, та 3 додатків. Загальний обсяг роботи складає 89 сторінок, обсяг основного тексту – 59 сторінок.

РОЗДІЛ 1

ТЕОРЕТИЧНІ ОСНОВИ ФОРМУВАННЯ ВМІНЬ ПРАЦЮВАТИ З РІЗНИМИ ВИДАМИ ТА ДЖЕРЕЛАМИ ІНФОРМАЦІЇ В УЧНІВ 4 КЛАСУ ЗАСОБОМ ТЕХНОЛОГІЇ «ЩОДЕННІ 5»

1.1. Дефінітивна характеристика ключових понять

Центральним поняттям нашого дослідження є формування вмінь, тому почнемо поступового розкривати поняття і переходити до його застосування.

Уміння – це більш-менш завершений спосіб виконання деяких дій, які базуються на знаннях або навичках, набутих людиною у процесі діяльності [14, с.117 - 123].

О. Савченко визначає вміння як готовність людини ефективно виконувати дії відповідно до мети і умов, у яких необхідно діяти, а навичку – як усталений спосіб виконання дій, сформований у результаті багаторазових повторень [49, с.28].

Думки вчених різняться щодо поняття «наскрізні вміння», адже це вважається результатом виробленої системи навичок або системою вмінь чи скоріше доведені до автоматизації вміння людини.

Формування вмінь можливе завдяки виконанню вправ, які створюють сприятливі можливості виконання дій у природніх, а також, що важливо, у змінених умовах.

Психологічна наука надає вирішального значення формуванню умінь на основі самоконтролю. А Нова українська школа дає змогу це робити за допомогою інтегрованих курсів та уроків.

Концепцією Нової української школи передбачено спільні для всіх компетентностей наскрізні уміння, які формуються на всіх інтегрованих курсах і предметах за типовими освітніми програмами та реалізуються у комплексі (див.рис. 1.1.).

Визначені Концепцією Нової української школи вміннями учнів є:

Рис.1.1. Наскрізні вміння учнів за концепцією НУШ

Щоб забезпечити ефективний і швидкий процес навчання у школі, необхідна інформація у тому чи іншому вигляді. Поняття «інформація» уже давно підлягає науковим дискусіям. Виявляється, що дане поняття дуже важко піддається визначенню, через що багато авторів по-різному його трактують.

Енциклопедичне визначення цього поняття містить у собі декілька значень.

Закон України «Про інформацію» визначає інформацію як «будь-які відомості та/або дані, які можуть бути збережені на матеріальних носіях, або відображені в електронному вигляді» [24]. Цей же закон дає право на вільний доступ до інформації, інформаційних ресурсів та інших інформаційних банків.

Згідно з цим інформацію розуміють також як систематизовані і поширені дані, відомості та матеріали для суспільного користування.

А.Д. Урсул вважає, що «інформація - це різноманіття, яке один об'єкт утримує в другому об'єкті (в процесі їх взаємодії)» [59].

Інформація - це також і ті відомості, які формують у людини для визначення уявлення про якийсь об'єкт або будь-яке повідомлення чи передача відомостей про щось невідоме раніше.

Ми будемо розуміти під інформацією факти, дані, відомості, які одержані через спостереження чи експеримент, незалежно від їх класифікації і використання.

Закон України «Про інформацію» наголошує, що «основними джерелами інформації довідково-енциклопедичного характеру є: енциклопедії, словники, довідники, рекламні повідомлення та оголошення, путівники, картографічні матеріали, електронні бази та банки даних, архіви різноманітних довідкових інформаційних служб, мереж та систем, а також довідки, що видаються уповноваженими на те органами державної влади та органами місцевого самоврядування, об'єднаннями громадян, організаціями, їх працівниками та автоматизованими інформаційно-комунікаційними системами» [24].

Також слід зазначити властивості, що містить кожна інформація та які варто брати до уваги при їх дослідженні та інтерпретації (див.рис.1.2).

Інформація, яку отримує учень має в собі містити властивості:

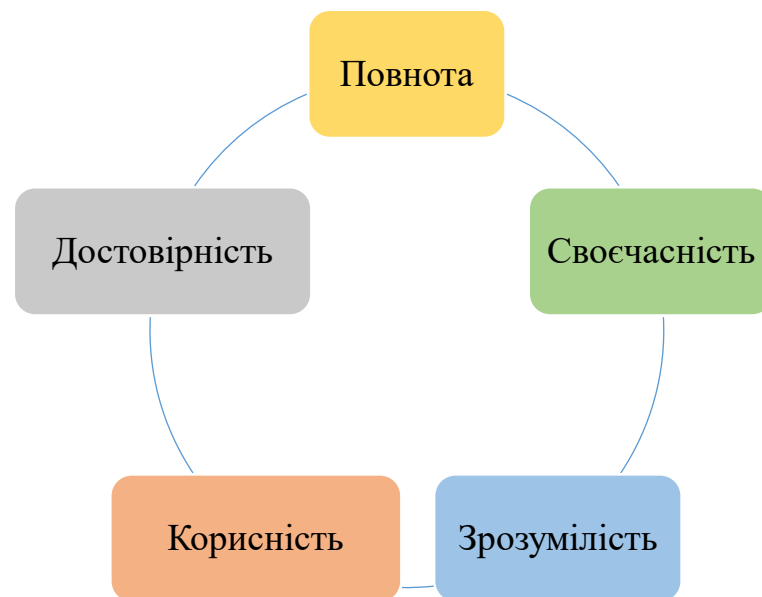

Рис.1.2.Властивості інформації

Людина отримує інформацію за допомогою органів чуття, ними є очі, ніс, вуха, язик, шкіра. Відповідно до цього існує 5 видів відчуттів, за допомогою яких людина пізнає світ і не тільки: зір, нюх, слух, смак, дотик. Від назви відчуття утворюється **вид інформації за способом сприйняття:**

- зорова;
- нюхова;
- слухова;
- смакова;
- дотикова (див. табл.1.1.)

Таблиця 1.1.

Утворення інформації за способом сприйняття

Орган чуття	Вид відчуття	Вид інформації за способом сприйняття
очі	зір	зорова
ніч	нюх	нюхова
вуха	слух	слухова
язик	смак	смакова
шкіра	дотик	дотикова

Також стає у нагоді аналіз підручника учнів з «Я досліджую світ» Н.В.Морзе, О. В. Барни для 3 класу на основі якого з'ясовано, що інформацію класифікують ще й за формою подання. Тобто одну й ту інформацію можна подати різними способами: текстом, звуком, жестом, графічно, відео або комбінованим способом (див.рис.1.3). Вибір способу подання залежить від того, хто оприлюднює інформацію, кому вона адресована та засобу зв'язку між ними. І саме врахування способу подання має бути враховано для успішного передавання, отримання і інтерпретації інформації [38].

Рис.1.3. Інформація за способом подання

У навчальних посібниках джерела інформації - це встановлені законом бази і банки даних із широким типом представництва, які використовуються у дипломатичній практиці, діяльності міжнародних організацій, у регулюванні міжнародних конфліктів, у передачі особистої інформації; усі джерела інформації поділяють на відкриті та закриті [34].

Ми розуміємо дане поняття як спосіб зберігання та передачі інформації. Наприклад: книга, газета, журнал, словник, енциклопедія, диск, фотокартка, малюнок, картина, відео, аудіо чи комбінований пристрій.

І переходячи до наступного поняття, «вміння працювати з різними видами та джерелами інформації», ми вже цілком розуміємо, що це частина ключової цифрової компетентності для навчання впродовж життя. Дане вміння закладається у початковій школі, сприяє успішному навчанню і життю в суспільстві, важливе для кожної життєвої сфери і лиш розширює її можливості.

У свою чергу орієнтація в інформаційному просторі, отримання інформації, її обробка і подальше використання – це інформаційно-цифрова компетентність, що є базовою для навчання і розвитку в сучасному суспільстві.

Далі маємо розглянути суть технології «Щоденні 5», але спочатку звернемося до поняття «технологія» у навчальному середовищі.

В академічному тлумачному словнику української мови поняття «технологія» (від грец. *technē* - мистецтво і *logos* - слово, вчення) трактується як сукупність знань, відомостей про послідовність окремих виробничих операцій у процесі виробництва чогось; навчальний предмет, що викладає ці знання, відомості; сукупність способів обробки або переробки матеріалів, виготовлення виробів, проведення різних операцій тощо [**Error! Reference source not found.****Error! Reference source not found.**2].

Сьогодні «технологія» – це один із найчастіше використовуваних термінів не тільки у виробництві, а й у медицині, політиці, сфері обслуговування, і, звичайно, в освіті.

Технологія у науковій літературі також визначають як процес, що має певну мету – отримати хороший результат, а саме – підготувати для суспільства освіченого й компетентного фахівця. А це можливо лише за умов, якщо цей процес грамотно й творчо організований, якщо ним правильно і ефективно управлятимуть.

Сукупність методів для здійснення процесу навчання з метою вдосконалення, перетворення чи отримання інформації буде розумітися нами як технологія.

1.2. Сутність технології «Щоденні 5» та особливості її впровадження

Основою навчання молодших школярів виступає взаємодія дітей і дорослих - гра, спільна справа, спілкування і обмін враженнями. Поступово дитина стає активним учасником начального процесу. Вона вчиться розуміти мету, відкриває нові знання, експериментує, відповідає за свою роботу. Тому треба одразу виключити авторитарний вплив на особистість дитини, встановити й підтримувати довірливі стосунки, віру у спільну діяльність.

Для ефективного розвитку вміння працювати з різними видами та джерелами інформації в учнів 4 класу необхідні відповідні умови (див.рис.1.4).

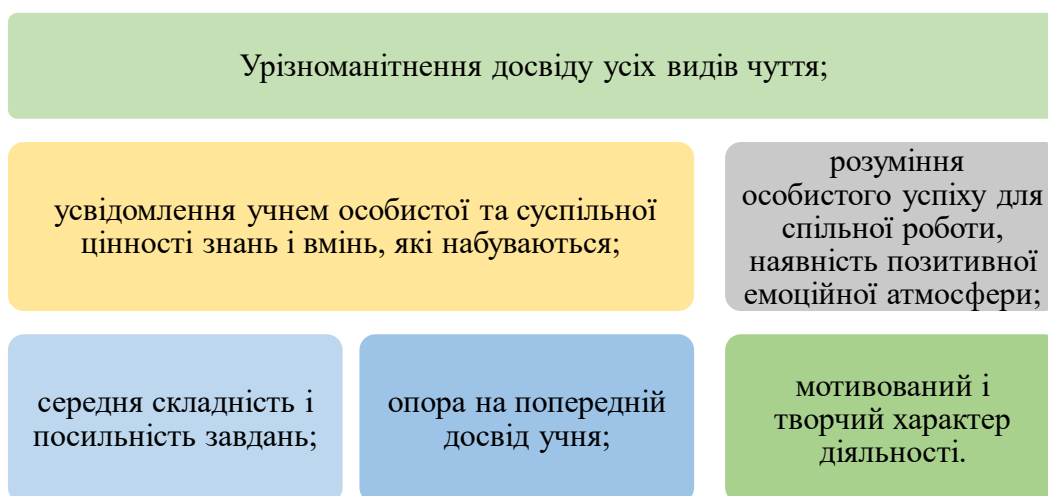

Рис.1.4. Умови для розвитку вміння працювати з різними видами та джерелами інформації в учнів 4 класу

Ми бачимо, що формування міцних навичок грамотності та вмінь працювати з інформацією з раннього віку приносить учням позитивні результати. Однак впровадження ефективної програми навчання грамоті, читання та роботі в класі - такої, яка задовольняє різноманітні потреби всіх учнів, одночасно розвиваючи справжнє бажання до навчання - є великим викликом. Однією з найпопулярніших та найуспішніших систем, яка з'явилася, щоб допомогти освітянам вирішити це завдання, є Daily 5, вперше представлено Гейл Буше та Джоан Мозер у місті Сіетл (США), а саме в їхній книзі 2006 року *The Daily 5: Fostering Literacy Independence in the Elementary Grades* («Щоденні 5: Незалежність грамотності в початкових класах») [68]. Нині ця система реалізується в Канаді, Великій Британії, Америці, Австралії та Україні. Дана система пропонує учням і студентам наступні п'ять видів діяльності, щоб самостійно працювати над досягненням особистих цілей грамотності:

- читаю собі;
- пишу для себе;
- читаю комусь;
- слухання;
- словникова робота.

Представлена технологія «Щоденні» 5 прагне вирішити не те, «що» ви навчаєте, а «як», створюючи структуру, в якій учні беруть участь у значущих заходах, а викладачі безперервно працюють з невеликими групами та окремими дітьми. Ось деякі наші висновки:

1) Чітке викладання та практикування поведінки в класі

Замість того, щоб постійно слідкувати за дисципліною у вашому класі, система Щоденні 5 пропонує засоби та методи навчання грамотності, які є прозорими, практикованими та такими, які легко виконувати. Завдяки визначеному методу вступу та пропонованому візуальному супроводу для підкріплення учні отримують міцне уявлення про прийнятну поведінку, яка допоможе керувати своїми рішеннями в класі завдяки вашому щоденному

читанню. Для отримання практики у читанні учні мають брати участь у кожній з видів діяльності щодня.

2) Розвиток витривалості для тривалого читання та письма

Щоб учні по-справжньому володіли грамотою, вільно спілкувалися та читали, дослідження показують, що їм потрібно виділяти тривалі періоди для справжнього читання та письма. Ця структура є одним із способів запровадити цілеспрямовану вільну практику, направляючи викладачів через процес допомоги учням у розвитку витривалості. Дана якість розвивається поступово з повільним нарощенням часу та можливостей кожного учня.

3) Орієнтація на самостійне навчання

Створення структури, яка виховує незалежність, вимагає довіри з боку вас, як вчителя і наставника, щоб підготувати учнів прийняти виклик обдуманого вибору роботи в класному просторі. Це може здатися нелегким, і це, безумовно, потребує часу, але коли ця довіра та почуття спільноти закріпляться, ви отримаєте більш задоволену та самодисципліновану групу учнів, що буде готова до нових складних знань та діяльностей.

Проаналізувавши підручники з української мови для 4 класу та календарне планування уроків, нами були виділені деякі труднощі, що можуть стати на шляху до застосування цієї технології:

1) Вчитель, що обрав цю технологію, часто спирається на зайнятість і неперевірені роботи.

Вибір учня є основним стрижнем успіху щоденних 5. Упродовж року ваші учні будуть вдячні за можливість вибрати власну пригоду для навчання грамоти та читання в структурі цієї технології. Крім того, це також дає молодшим школярам можливість перефокусувати свій мозок, щоб вони могли підтримувати увагу під час безпосереднього отримання освіти. Треба слідувати за інтересами та бажаннями учнів, але в розумних межах.

2) Величезні фінансові та часові вкладення.

Ми всі були викладачами, які переповнені ідеями захоплюючих заходів та нових вправ, але через кілька місяців зустрічалися з купою неоціненної

роботи, виснаженням і навіть розчаруванням. Щоденні 5 підтримують практику, використовуючи ресурси багаторазового використання, такі як прив'язні діаграми, маніпулятивні засоби, технології та бібліотеки в класі, як ключі до підтримки успіху. Велика кількість розробок за даною технологією вже дає можливості для економії часу та власних ресурсів для чогось нового в подальшій роботі.

3) Універсальний підхід.

Щоденні 5 виглядають по-різному в кожному класі. Ця структура призначена для підтримки вибору та гнучкості, щоб учні перед вами керували вашим викладанням на основі свого досвіду, витривалості, потреб і поведінки. Від вчителя залежить виникнення труднощів щодо реалізації системи, так і від нього залежить полегшення навчального процесу з обох сторін.

В Україні технологія «Щоденні 5» (Daily 5) передбачає щоденне використання учнями в освітньому процесі таких п'яти видів діяльності:

- «Читання для себе».
- «Читання разом з другом або для когось».
- «Слухання».
- «Робота зі словами».
- «Письмо для себе».

Особливістю технології «Щоденні 5» можна вважати те, що з нею працювати з учнями індивідуально чи у малих групах для навчання читання й письму в одній системі, при цьому довіряти та поважати один одного, спільно обирати та нести відповідальність, навчатися самостійності та витривалості.

Для візуального представлення сутності технології «Щоденні 5» нами було створено інфографіку у застосунку Canva (див.рис.1.5.).

Рис.1.5. Авторська інфоргафіка «Щоденні 5»

В онлайн-курсі для вчителів початкової школи на платформі Ed-era у 3 модулі розповідається про впровадження технології «Щоденні 5». При цьому зазначається, що для введення кожного виду діяльності необхідно пройти базові міні-уроки та 10 кроків, щоб навчити та навчитись самостійності [41]:

1. Визначити, чого потрібно навчити.
 2. Поставити ціль і створити атмосферу необхідності.
 3. Записати бажані поведінки на Я-схему.
 4. Змоделювати найбільш бажану поведінку.
 5. Змоделювати найменш бажану поведінку. Потім знову бажану.
 6. Розмістити учнів по класу.
 7. Формувати та тренувати витривалість.
 8. Вчитись не заважати іншим.
 9. Використовувати тихий сигнал, щоб скликати учнів до початкового місця збору.
 10. Провести групове опитування. Запитати: «Як все пройшло?»
- І лише через декілька років реалізації в початкових школах Канади

технології Daily 5 було відмічено, що діти працюють саме за моделлю тих 10 кроків успішного навчання, які були зазначені.

Мета базових уроків - попередити поведінку, яка може заважати учням навчатися самостійно й формувати витривалість. Їх тривалість по 6-10 хв до кожного виду діяльності. Учні не мають працювати неправильно. Якщо небажана поведінка засвоїться, то її буде дуже важко змінити.

«Читання для себе» в учнів 4 класу застосовується як на уроці, так і впродовж усього робочого дня. Вчитель сам визначає час і форму проведення цього етапу. Вибір книги чи тексту для читання для учня самостійний, учитель на нього не впливає, не нав'язує свою літературу.

Учень діє за такою інструкцією і робить вибір:

1. Я беру книгу. Оглядаю її зовні та всередині.
2. Моя мета. Чому я можу захотіти її прочитати?
3. Мій інтерес. Вона мене цікавить?
4. Я розумію те, що читаю?
5. Я знаю, що означає більшість слів?

Щоб зробити вдалий вибір, потрібно усвідомити мету. І ця настанова стосується не тільки учня.

Час самостійного читання від 5 до 20 хв., в залежності від віку дітей він поступово збільшується. Кеннет Вессон стверджував, що середній вік учнів дорівнює середній кількості хвилин, протягом яких утримується увага.

В класі може бути створений куточок «Читацьких досягнень», щоб учні могли спостерігати за своїми успіхами. Після опрацювання твору, діти мають виконати завдання для перевірки розуміння прочитаного і оцінити свої знання за 4-бальною системою.

- 1- нижче норми;
- 2-наближення до норми;
- 3-норма;
- 4-вище норми.

Мета читання для себе, переважно про себе, мовчки є і засобом навчання

самого читання (навчальне читання), а також інших видів мовлення. Добре реалізувати навчання учнів читати про себе і розуміти вперше побачені тексти вдасться, якщо отримувати з них інформацію відповідно до віку та інтересів школярів. Це буде складний і тривалий процес, але в 4 класі його результативність вражатиме і даватиме змогу засвоювати нове з відтворенням та необхідним оформленням. Тут вступить стадія зрілого читання, де вчитель ставитиме завдання для ознайомлення, вивчення повної інформації чи вибіркового перегляду.

Збагачення і розширення знань, тренування, розвиток усного мовлення і смислового сприйняття завжди будуть мотивувати молодших школярів, тобто даватимуть їм певну ціль.

Використання наочності, нових застосунків та технологічних елементів допоможуть реалізувати діяльність і досягти мети навчання.

«Читання разом з другом або для когось». Під час виконання цього виду роботи текст може бути запропонований вчителем або обраний учнями самостійно. Діти об'єднуються в пари, а вчитель виступає координатором роботи. Він спонукає дітей співпрацювати, слухати один одного, виконувати завдання, ставити запитання й аналізувати твір, над яким вони працюють. Час виконання знову ж таки варіюється від 5 до 20 хв. Форма роботи теж може бути різною: по 1 чи 2 речення, по абзацу, по декілька абзаців, по сторінці.

Після завершення читання в парах учні виконують завдання для перевірки прочитаного, які підготував учитель. Але перед цим складаються правила, вони можуть бути написані на дошці, на папері і бути в полі зору школярів [40].

Сформувані навички якісного, свідомого, правильного, швидкого та виразного читання маємо особливо під час реалізації даного компоненту системи «Щоденні 5». Інтегрований курс «Українська мова» виробляє в учнів якість читання, але працювати над результатом доведеться від першого уроку і до кінця навчання дітей в школі.

Допоможуть у цьому тренувальні вправи. Важливо зазначити, що

частота, але не довгота тренувань сприятиме розвитку читання для когось.

Спрямувати формування навички читання для когось слід для:

- формування базової навички навчання в початковій школі;
- ознайомлення з безмежним світом дитячої літератури відповідно до тематичного та жанрового поділу;
- розвитку соціальних та морально-етичних цінностей у художніх образах описаних героїв для уміння сприймати, розуміти, аналізувати та інтерпретувати прочитане;
- розвитку умінь висловлювати думки, самостійно працювати, обирати, шукати та добирати інформацію;
- виховання бажання читання як потреби пізнання себе, світу.

Чотирикласники мають усвідомлювати, що читати, як думати і навіть розуміти. Адже мало читати слова, треба навчити даною діяльністю прагнути усвідомлювати прочитаний матеріал.

«Слухання» у 4 класі.

Сприймання за допомогою зору переважає в учнів початкової школи, тому розвитку слухового засвоєння знань як навички допоможе діяльність «Слухання» з системи «Щоденні 5».

Учні можуть слухати вчителя, друга, старшого учня чи аудіофайли, сюжетні твори і завдання, спрямовані на роботу з усвідомлення почутого. Вибір залишається як за дітьми, так і за вчителем. Використовувати можна будь-які гаджети, які доступні в даних умовах і можливостях. На сьогоднішній день існує дуже багато інтернет-джерел з аудіо записами літературних творів, які можуть стати в нагоді, готових застосунків та розробок компетентних і досвідчених вчителів України і зарубіжжя. Після завершення «Слухання» діти виконують завдання, які спрямовані на перевірку прослуханого. Як і в попередньому виді діяльності, існують правила роботи, складені і озвучені або записані перед початком слухання.

Під час «Слухання» учні вчаться тривалий час сприймати інформацію, не відволікаючись, обмінюватись думками щодо прослуханого, аналізувати

почуте, правильно і виразно читати, розвивати навички аудіювання.

Добре завчасно мати і поступово доповнювати аудіотеку класу, щоб відпрацьовувати витримку, аналізувати прослухане та обговорювати думки та ідей один одного.

«Робота зі словами». Цей етап роботи можна використовувати на уроках інтегрованого курсу «Українська мова». Вчитель добирає слова, які б хотів опрацювати з учнями, а учні, у свою чергу, можуть запропонувати незнайомі їм слова, які зустріли під час роботи на уроці, поза класом чи школою.

Пояснення слів діти можуть знайти у словниках, можуть використати гаджети та перевірені посилання. Учитель дає різні завдання і види робіт. Це сприяє кращому їх засвоєнню, збагачує словниковий запас. Це можуть бути завдання типу: «Збери слово», шифрограма, «Склади слова за стрілками», «Поєднай слово з малюнком», можна скласти словникову історію, казку. Створюється стіна слів, яку вчитель поповнює протягом місяця, тижня або теми, що вивчається. Учні у процесі навчання можуть користуватися ними, їх написанням. Стіна слів перебуває в полі зору учнів.

Під час «Роботи зі словами» учні вчаться працювати зі словниками, поповнюють свій лексичний запас, використовують набуті знання під час написання різного виду робіт.

«Письмо для себе». Як і всі попередні види роботи, цей етап теж надає можливість вибирати теми для письма і вчителю, і дітям. Вибір теми може бути зумовлений темою тижня, змістом тексту, який було обрано для «Слухання», темою інших уроків. Для виконання цього виду роботи діти знаходять зручне місце і впродовж відведеного часу працюють в альбомах, щоденниках вражень, у зошитах, на простих аркушах (першокласники доки не навчилися добре писати, можуть використовувати малюнки у своїй роботі) або тематичних аркушах для вільного письма. Працюють всі за разом складеними правилами. Дуже важливо пам'ятати те, що вчитель не критикує роботи учнів, не виправляє помилки, не обмежує їх в обсязі роботи. Власний записник дитини - це особистий простір учня, не перевіряється вчителем, записи

рекомендується робити щодня у текстовому чи малюнковому форматі. За бажанням діти можуть прочитати вголос свою роботу. Працювати можна як індивідуально, так і в малих групах. Відпрацювання такої незалежності розвиває потребу в учнів краще писати, читати, висловлювати власні думки.

Головною метою цієї діяльності є навчання вільного висловлення власних думок. Вчитель має ставити собі завдання у доборі тем, цікавих для учнів, обов'язковим є створення ситуації успіху.

Тривалість Щоденних п'яти - це загалом не більше 30 хвилин на день.

1. Читання для себе – 6-10 хвилин
2. Письмо для себе – 7-10 хвилин
3. Читання з другом, слухання, робота зі словами – залежно від ситуації в певний день.

Після закінчення проведення кожної з діяльностей треба повернути на свої місця всі матеріали, з'ясувати з учнями та для себе чи все вдалося і дати самооцінку емоційному стану присутніх. Таким чином, технологія «Щоденні 5» дозволяє сформувати самостійність, витривалість, здатність усвідомлено працювати з інформацією, діяти за правилами та алгоритмами.

1.3. Види та джерела інформації для роботи на уроках мовно-літературної освітньої галузі за технологією «Щоденні 5»

Згідно з Державним стандартом початкової освіти здобувач освіти:

- взаємодіє з іншими особами усно, сприймає і використовує інформацію для досягнення життєвих цілей у різних комунікативних ситуаціях;
- сприймає, аналізує, інтерпретує, критично оцінює інформацію в текстах різних видів, медіатекстах та використовує її для збагачення свого досвіду;
- висловлює думки, почуття та ставлення, взаємодіє з іншими особами письмово та в режимі реального часу, дотримується норм літературної мови;
- досліджує індивідуальне мовлення для власної мовної творчості,

спостерігає за мовними явищами, аналізує їх [21].

Нами виокремлено компетентності з переліку ключових, які є основою компетентнісного навчання, передбачають роботу з видами та джерелами інформації, її дослідження, обробку, аналіз та інтерпретацію (див.табл.1.2).

Таблиця 1.2.

Компетентності, які передбачають роботу з видами та джерелами інформації, її дослідження, обробку, аналіз та інтерпретацію

1) вільне володіння державною мовою, що передбачає уміння усно і письмово, чітко та аргументовано пояснювати факти;	2) здатність спілкуватися рідною (у разі відмінності від державної) та іноземними мовами, що передбачає активне використання рідної мови в різних ситуаціях;	3) математична компетентність, що передбачає виявлення простих математичних залежностей в навколишньому світі, усвідомлення ролі математичних знань та вмінь в особистому і суспільному житті людини;
4) компетентності у галузі природничих наук, техніки і технологій, що передбачають формування допитливості, прагнення шукати і пропонувати нові ідеї, самостійно чи в групі спостерігати та досліджувати, формулювати припущення і робити висновки на основі проведених дослідів, пізнавати себе і навколишній світ;	5) інноваційність, що передбачає відкритість до нових ідей, ініціювання змін у близькому середовищі (клас, школа, громада тощо), формування знань, умінь, ставлень, що є основою компетентнісного підходу, забезпечують подальшу здатність успішно навчатися, провадити професійну діяльність, відчувати себе частиною спільноти і брати участь у справах громади;	6) екологічна компетентність, що передбачає усвідомлення основи екологічного природокористування, розуміючи важливість збереження природи для сталого розвитку суспільства;
7) інформаційно-комунікаційна компетентність, що передбачає опанування основою цифрової грамотності для розвитку і спілкування, здатність безпечного та етичного використання засобів інформаційно-комунікаційної компетентності у навчанні та інших життєвих ситуаціях;	8) навчання впродовж життя, що передбачає опанування уміннями і навичками, необхідними для подальшого навчання, організацію власного навчального середовища, отримання нової інформації з метою застосування її для оцінювання навчальних потреб, визначення власних навчальних цілей та способів їх досягнення, навчання працювати самостійно і в групі	9) підприємливість та фінансова грамотність, що передбачають ініціативність, готовність брати відповідальність за власні рішення, вміння організувати свою діяльність для досягнення цілей, усвідомлення етичних цінностей ефективної співпраці, готовність до втілення в життя ініційованих ідей, прийняття власних рішень.

У 3 класі учні на уроках «Я досліджую світ» учні знайомляться з тим, що інформація поділяється на види, з якими вони можуть працювати [38]. І за способом подання виділяють текстову, графічну, звукову і складну (комбіновану) інформацію (див.рис.1.6).

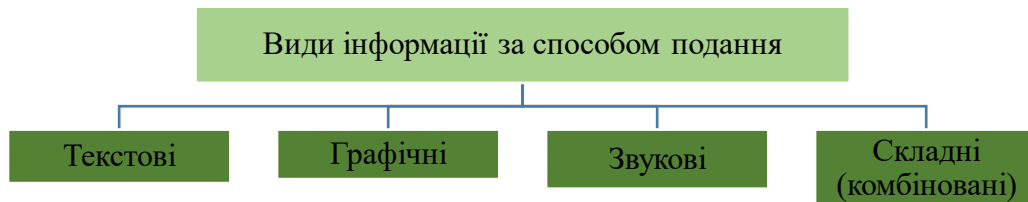

Рис.1.6. Види інформації за способом подання

Дослідження спеціальної літератури дало можливість узагальнити більшу кількість видів інформації, що згадують науковці – це смакова, нюхова, тактильна, зорова, числова, звукова, слухова, мультимедійна, масова та спеціальна.

У психологічній та лінгвістичній літературі існують різні підходи до характеристики текстової інформації. Так, на думку Т.М. Дрідзе, інформативність характеризує не абсолютну кількість інформації в тексті, а лишу ту, яку засвоїть реципієнт. У зв'язку з цим оцінкою інформативності тексту слугує міра адекватності розуміння реципієнтом задуму та основної ідеї твору [37].

Деякі автори, характеризуючи текстову інформацію, виділяють основні її види, зокрема І.Ф.Неволін вважає, що текст містить фактологічну, теоретичну та рефлексивну інформацію. Перші два види інформації містять повідомлення про конкретні факти, події, осіб, а також теоретичні положення, які відстоює автор. Для інформації, що належить до рефлексивного рівня, властиві аналіз, оцінювання, узагальнення текстових елементів, викладених раніше [39]. Спираючись на запропоновані види інформаційної насиченості тексту, дослідник запропонував зображувати його структуру у вигляді так званого ДІТЕКСу, тобто графічного втілення смислової структури твору. При цьому на осі абсцис відкладаються номери відповідних текстових елементів

(тобто фрагментів твору, що несуть закінчену думку) у тій послідовності, як вони зустрічаються в тексті, а на осі ординат відкладаються смислові теми твору, розподілені за трьома інформаційними рівнями – фактологічним, теоретичним та рефлексивним [39]. Це дає змогу об'єктивувати просторову організацію тексту, приховану за його зовнішньою лінійною організацією, наочно зобразити не лише смислову структуру тексту, а й характер її розгортання у зовнішній, поверховій структурі повідомлення.

Ми ж думаємо, що текстова інформація для учнів 4 класу – це художні тексти різних жанрів, тези, енциклопедичні і словникові статті, рекомендації і описи предметів, процесів чи явищ. Малюнки, ілюстрації, фотографії і діаграми є графічними видами інформації, а музичні твори, звуки природи чи радіопередачі – звуковими. Відеокліпи, кінофільми, концерти, репортажі вважають складним видом інформації.

Джерелами інформації для молодших школярів виступають підручники, хрестоматії, довідники, енциклопедії, посібники, газети, журнали, альбоми, малюнки, відео, мультимедіа, аудіозаписи, рукописи, подорожі, музеї, передачі та мережа Інтернет. Це можуть бути пристрої, об'єкти живої чи неживої природи. Також варто згадати друзів, однокласників, родину, ігри та школу як невід'ємні джерела пізнання світу, а отже і отримання інформації.

Комбіновані джерела подання повідомлення допомагають докладніше, точніше та результативніше опрацювати інформацію.

Робота з різними видами і джерелами інформації дає можливість у повному обсязі з достатньою кількістю матеріалів для прийняття рішення, доступно і зрозумілою мовою, достовірно (з відображенням дійсного стану) і корисно (ціннісно), об'єктивно (не залежно від чиєїсь думки) і своєчасно (у визначений час) опрацювати лише актуальні дані.

Спостерігаючи та взаємодіючи у шкільному процесі, ми виокремлюємо такі джерела інформації, з якими працюють учні засобом технології «Щоденні 5»:

Читання для себе. Починаючи з першого класу діти з батьками і

вчителями створюють класну бібліотеку, реєструються у шкільній бібліотеці і вчать читати самостійно за власним бажанням і натхненням. Використовують для цього газети, журнали, підручники, електронні чи паперові носії книжки. Також спостерігаються випадки читання на природі, у громадському місці чи по дорозі до школи в транспорті.

Читання для когось. Молодші школярі можуть читати самостійно і в парах. Для цього вони сідають разом за парту, на килим чи у зоні відпочинку і читають по черзі. Обмін прочитаними книгами є доброю традицією у багатьох класах з метою заохочення, розвитку вміння читати вголос, пошепки, у ролях чи з елементами керування.

Письмо для себе. Ця частина технології може втілюватись протягом всього дня. Починаємо з щоденних ранкових зустрічей, ранкового кола і обміну новими словами, виразами чи цілими думками, та їх завершення супроводжується роботою у щоденнику вражень на певну тему або для висловлення почуттів після спілкування. Ця практика з кожним роком набуває нових творчих включень та розвиває спостережливість і відкритість.

Робота зі словами. Робота може також розпочатися з ранкового кола чи ранкової зустрічі. Кожен урок української мови передбачає роботу зі словом, що супроводжується його додаванням на стіну слів. Ця робота різноманітна: спочатку це робота зі словником (тлумачним/орфографічним/перекладним), потім на розсуд вчителя чи за логікою уроку робиться звуковий аналіз слова, добираються споріднені слова, визначається число, частина мови, добираються синоніми складаються речення, загадка чи сенкан. Робота зі словом з кожним роком, або навіть уроком, ускладнюється, поглиблюється і удосконалюється.

Слухання. Цю щоденну рутину пропонують реалізовувати на уроках української мови та літературного читання через використання QR-кодів, покликань у книгах чи штрих-кодах. Діти сканують його та слухають казки, вірші, розповіді, оповідання, загадки, скоромовки або чистомовки в аудіо, подкасти, пісні.

Навчити учнів вмінню працювати з різними видами та джерелами інформації в учнів 4 класу засобом технології «Щоденні 5» дозволить вчителю дотримуватися вимог до обов'язкових результатів навчання здобувачів освіти у мовно-літературній освітній галузі, що наведені в додатку 1 до Державного стандарту початкової освіти, а саме:

- взаємодія з іншими особами усно, сприйняття і використання інформації для досягнення життєвих цілей у різних комунікативних ситуаціях.

- сприйняття, аналіз, інтерпретація, критичне оцінювання інформації в текстах різних видів, медіатекстах та використання її для збагачення свого досвіду.

- висловлювання думок, почуттів та ставлення, взаємодія з іншими особами письмово та в режимі реального часу, дотримання норм літературної мови.

- дослідження індивідуального мовлення, використання мови для власної мовної творчості, спостереження за мовними явищами, їх аналіз [21].

Види та джерела інформації мають сприяти розвитку навичок спілкування в колі однодумців, логічного мислення, творчої уяви, самостійності, всебічно розвивати та творити громадянина, здатного до інновацій.

У свою чергу засіб «Щоденні 5» втілює ідею свободи вибору учня. Свобода сьогодні набуває ширшого і нового значення для українського здобувача освіти. Система, яка широко використовується в школах Канади, Північної Америки, Великої Британії, Австралії, пропонує учням види діяльності для збільшення мотивації та інтелектуальної зайнятості дітей.

Системна робота до нового дня, для діяльності і після неї передбачає вибір та підбір матеріалів обома сторонами навчального процесу. Кожний відповідає за себе і за інших, ділиться новим і вчиться новому щодня.

Висновки до розділу 1

У процесі аналізу наукової літератури ми з'ясували, що дослідженням сутності понять «вміння», «інформація», «види та джерела інформації», «вміння працювати з різними видами та джерелами інформації», «технологія» займалися вітчизняні і зарубіжні дослідники. Вітчизняні науковці переважно розглядали поняття «вміння» як спосіб виконання деяких дій, які базуються на знаннях або навичках, набутих у процесі діяльності молодшого школяра. Найактивніший період обговорення терміну «вміння працювати з різними видами та джерелами інформації» в українській методичній літературі припадає на останні роки, а про «Щоденні 5» як ефективний засіб реалізації даного вміння говорять уже близько п'яти років, але розробок щодо впровадження даного інструментарію замало чи недостатньо комплексно розроблено.

Відповідно до актуальності обраної нами теми дослідження ми сформулювали власне визначення поняття «вміння працювати з різними видами та джерелами інформації» - це частина ключової цифрової компетентності для навчання протягом життя. Дане вміння формується в розвивається у початковій школі, зокрема на уроках мовно-літературної освітньої галузі, сприяє успішному навчанню і життю в суспільстві.

Також ми окреслили ключові уміння учнів за Концепцією Нової української школи, дослідити та систематизували процес утворення інформації за способом сприйняття і виділили властивості інформації, яку отримує учень. Було представлено авторську візуалізацію технології «Щоденні 5».

Пройшовши онлайн-навчання для вчителів початкової школи, було освоєно систему базових міні-уроків та 10 кроків, для того щоб навчити та навчитись самостійності учнів при оволодінні вмінням працювати з різними видами та джерелами інформації.

Нами були наведені конкретні приклади видів та джерел інформації, що

використовуються на уроках української мови і літератури за допомогою технології «Щоденні 5».

Проведені наукові розвідки свідчать про те, що необхідно розробити систему роботи з формування вміння працювати з різними видами та джерелами інформації засобом «Щоденні 5», в основу якої буде покладено комплексна реалізація технології у четверокласників на уроках мовно-літературної освітньої галузі.

РОЗДІЛ 2

МЕТОДИКА ФОРМУВАННЯ ВМІНЬ ЧОТИРИКЛАСНИКІВ ПРАЦЮВАТИ З РІЗНИМИ ВИДАМИ ТА ДЖЕРЕЛАМИ ІНФОРМАЦІЇ ЗАСОБОМ ТЕХНОЛОГІЇ "ЩОДЕННІ 5"

2.1 Вивчення стану проблеми формування вмінь працювати з різними видами та джерелами інформації чотирикласників у шкільній практиці

Для з'ясування стану досліджуваної проблеми у шкільній практиці, нами було проаналізовано основні державні документи, чинні підручники з української мови та літератури для 4 класів, передовий досвід педагогів та здійснено анкетування серед вчителів початкової школи.

У Концепції НУШ йдеться про 10 ключових компетентностей, однією з яких є інформаційно-цифрова компетентність, яка передбачає впевнене, а водночас критичне застосування інформаційно-комунікаційних технологій (ІКТ) для створення, пошуку, обробки, обміну інформацією на роботі, в публічному просторі та приватному спілкуванні; інформаційна й медіа-грамотність, основи програмування, алгоритмічне мислення, робота з базами даних, навички безпеки в інтернеті та кібербезпеці; розуміння етики роботи з інформацією (авторське право, інтелектуальна власність тощо) [32]. Тобто для формування вмінь працювати з різними видами та джерелами інформації слід реалізувати дану компетентність.

Рис.2.1. Наочне зображення взаємозв'язку ключових компетентностей і наскрізних вмінь згідно з Концепцією НУШ

Не забуваємо, що сучасне освітнє середовище в Новій українській школі потребує широкого використання нових ІТ-технологій, нових мультимедійних засобів навчання, оновлення бази для вивчення предметів.

Державний стандарт початкової освіти у розділі «Мовно-літературна освітня галузь» передбачає, що здобувач освіти сприймає, аналізує, інтерпретує, критично оцінює інформацію в текстах різних видів, медіатекстах та використовує її для збагачення свого досвіду [21]. Ми це розуміємо як підґрунтя для формування вмінь працювати з різними видами та джерелами інформації.

Обов'язковим результатом навчання у 3-4 класах є виокремлення здобувачем освіти необхідної інформації з різних усних джерел, зокрема медіатекстів, для створення власного висловлювання з конкретною метою. Для цього здобувач освіти знаходить інформацію, отримує її з цифрових джерел, створює інформаційні продукти, поєднуючи текст, зображення, звук тощо для представлення ідей та/або результатів діяльності [21].

Згідно з Концепцією НУШ, Державним стандартом початкової загальної освіти, типовими освітніми програмами сучасним учителям необхідно використовувати такі методи і прийоми, які б сприяли активації пізнавальної, емоційно-чуттєвої сфери учнів, залученню їх до діалогічної взаємодії з текстом, самовираження у творчій діяльності [32 с.3-4],[21 с.5-6].

На основі Державного стандарту початкової освіти розроблені Типові освітні програми (ТОП) під керівництвом Р.Б. Шияна та О.Я. Савченко. Відповідно до завдань мовно-літературної освітньої галузі ми обрали ті, що спрямовані на формування вмінь працювати з різними видами та джерелами інформації:

- формування вмінь працювати з різними видами та джерелами інформації;
- ознайомлення учнів з дитячою літературою різної тематики й жанрів, формування прийомів самостійної роботи з дитячими книжками;
- формування умінь опрацьовувати тексти різних видів (художні,

науково-популярні, навчальні, медіатексти);

- дослідження мовних одиниць і явищ з метою опанування початкових лінгвістичних знань і норм української мови [55].

Перейдемо до детального огляду відповідних змістових ліній з програм другого циклу навчання (4 клас).

Змістова лінія «Досліджуємо медіа» програми за редакцією Р.Б. Шияна спрямована на формування в учнів умінь аналізувати, інтерпретувати, критично оцінювати інформацію в медіатекстах та використовувати її для збагачення власного досвіду, створювати прості медіапродукти [56].

У ТОП за редакцією О.Я. Савченко змістова лінія «Читаємо» передбачає формування в учнів повноцінної навички читання, умінь самостійно вибирати й опрацьовувати літературні тексти різних видів, дитячі книжки, висловлювати своє ставлення до прочитаного, сприймати художній текст як засіб збагачення особистого емоційно-чуттєвого, соціального досвіду, користуватися раціональними прийомами пошуку потрібної інформації в різних джерелах, працювати з інформацією в різних форматах, застосовувати її в навчально-пізнавальних, комунікативних ситуаціях, практичному досвіді.

Змістова лінія «Досліджуємо медіа» передбачає формування в учнів умінь аналізувати, інтерпретувати, критично оцінювати інформацію в медіатекстах та використовувати її для збагачення власного досвіду, створювати прості медіапродукти [55].

Отже, з огляду вивчених змістових ліній можна сказати, що ТОП, розроблена під керівництвом О.Я. Савченко, найбільше відповідає темі нашого дослідження, адже автор наголошує не тільки на ознайомленні, а й формуванні вмінь працювати з різними видами та джерелами інформації, тому ми розподілили чинні підручники з інтегрованого курсу «Українська мова та читання» за авторами сучасних ТОП (див. рис. 2.2.).

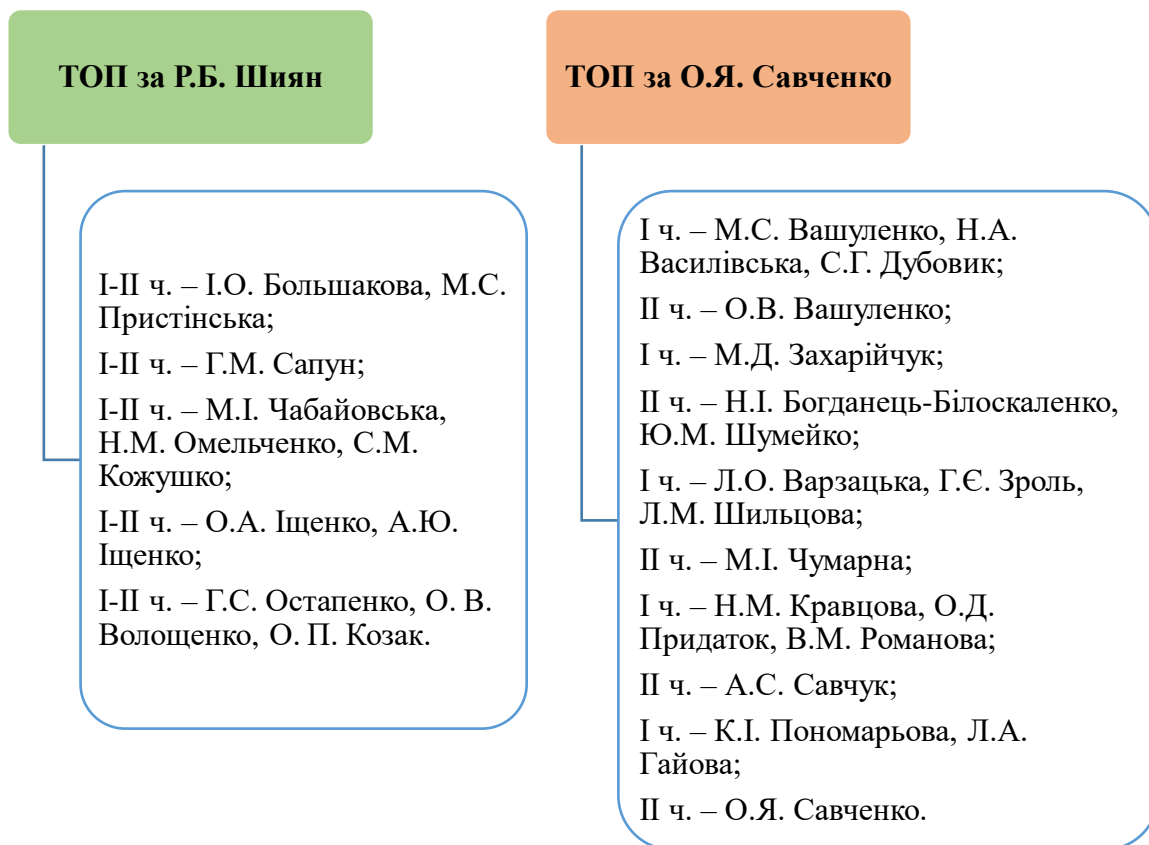

Рис. 2.2. Розподіл чинних підручників за ТОП

Переходячи до аналізу підручників мовно-літературної освітньої галузі, важливо зауважити, що є інтегровані підручники за типовою освітньою програмою Р.Б. Шияна, а є підручники, у яких окремо розглядаються матеріали з української мови та читання за типовою освітньою програмою О.Я. Савченко щодо впровадження вміння працювати з різними видами та джерелами інформації в учнів четвертого класу.

Проаналізуємо групу інтегрованих підручників за типовою освітньою програмою Р.Б. Шияна.

Перший комплект підручників авторів І.О. Большакова, І.Г.Хворостяний [6], [7] містить завдання, що спрямовані на дослідження мовлення шляхом роботи зі словниками антонімів, синонімів, орфографічним; самостійне опрацювання джерел для знаходження інформації про авторів, призначення чи властивості об'єктів, завдання на перевірку фактів у медіа;

окремі види роботи пов'язані з книгою, яку дитина читає у вільний час; пропонується робота з газетою, блогом класу; наявні завдання для аудіопрослуховувань, роботи з науковою інформацією енциклопедій. Уточнень щодо джерел інформації мало, лише формулювання «інші».

Наступний підручник О.Л. Іщенко, А.Ю. Іщенко [28], [29] містить роботу з електронним додатком. Передбачено окрему тему для діяльностей з різними джерелами: стаття, обговорення з мережі, результати онлайн-опитування, графіки, діаграми тощо.

У комплектів під авторством Г.С. Остапенко, О.В. Волощенко, О.П.Козак [42], [43] є веселі персонажі Читася, Пишеня, Мовознай, Дружисловик, Медіаша, Чистомовик та Режисерка. Саме Медіаша пропонує і допомагає у роботі з медіа та іншими джерелами інформації, але не вказує, якими точно необхідно скористатися. Підручники містять QR-коди для перегляду трейлерів, буктрейлерів та відео, онлайн-словників, прослуховування пісень, порад, віршів, мультиків. У другій частині з'являється робота із сайтом школи, створенням дописів та відео; прослуховування аудіокниг, аудіоказок, створення та публікація статей для сайту.

М.І. Чабайовська, Н.М. Омельченко, С.М. Кожушко [62], [63] у своїх підручниках також подають QR-коди для переходу на сайти для прослуховування, перегляду матеріалів, виконання завдань та перевірочних робіт. Зустрічаються завдання на створення матеріалів з попереднім пошуком інформації у медіа, перегляд відео, віртуальних екскурсій. Новим є те, що знаходити інформацію та аналізувати її треба лише за посиланням у підручнику.

Г.М. Сапун [52], [53] часто пропонує аналізувати інформацію зі свого підручника; присутні QR-коди для слухання, читання та перегляду відео-, аудіо-, текстової інформації. Форзац містить перелік понять з підручника, з якими учні знайомляться для подальшої роботи з іншими джерелами інформації (див.рис.2.3.).

Рис.2.3. Форзац підручника з української мови Сапун Г.М.

Отже, робимо висновок про комплекти підручників за Типовою освітньою програмою Р.Б. Шияна і можемо стверджувати, що підручники під авторством І.О. Большакової, І.Г. Хворостяного та Г.С. Остапенко, О.В.Волощенко, О.П. Козак приймаємо як максимально відповідні для формування вміння працювати з різними видами та джерелами інформації.

Друга група підручників, яку ми розглянемо, відповідає Типовій освітній програмі О.Я. Савченко, де навчальні матеріали розглядаються нарізно: перша частина - українська мова, а друга частина – читання.

Перша частина підручника авторів М.С. Вашуленко, Н.А.Васильківська, С.Г. Дубовик [11] уміщує розділ для дослідження та роботи з медіатекстами. Огляд улюблених газет, журналів, принесення їх до школи. QR-коди подані не лише для перегляду навчальних мультфільмів, відео, аудіо, а й для подальшого дослідження. Пропонується окрема робота з тлумачним словником, орфографічним, словником синонімів, антонімів чи пошуковим рядком Інтернету. Цікавим та незвичним є дослідження історичних книг, їх пошук та робота з їх наповненням. Друга частина підручника автора О. В. Вашуленко [12] містить QR-коди для дослідження медіа та роботи з інформацією. Учням для аналізу пропонують подані малюнки, фото, відео, аудіо за посиланням.

Наступний комплект авторів Л.О. Варзацька, Г.Є. Зроль, Л.М. Шильцова

[10] у першій частині подає інтерактивний додаток за QR-кодом, також підручник має низку завдань на перегляд та прослуховування джерел інформації поза підручником. У другій частині підручника автора М.І.Чумарної [65] наявна та сама структура та логіка завдань, що й у першій частині.

Ще один комплект у першій частині М.Д. Захарійчук [25] знайомить учнів з героєм на ім'я Медіагід, який подає завдання для роботи з інформацією, що невідома була учням раніше. QR-коди направляють учнів на читання інформації в Інтернеті, слухання чи її перегляд з подальшим обговоренням. Авторки другої частини Н.І.Богданець-Білокаленко, Ю.М. Шумейко [5] в умовних позначеннях додали Медіакалейдоскоп, який дає завдання для пошуку інформації в мережі Інтернет, створення власних презентацій, пошук додаткових джерел та відвідування бібліотек у школі і поза нею, подорожі за google-картою. QR-коди продовжують своє призначення для переходу для отримання інформації у форматі відео, аудіо, тексту.

Наступними аналізували підручники Н.М. Кравцової, О.Д. Придаток, В.М. Романової (перша частина) [33] та А.С. Савчук (друга частина) [51]. Авторки пропонують QR-коди для сканування і прослуховування, перегляд чи читання інформації. Прослідковується робота зі словниками: тлумачним, орфографічним, синонімів, антонімів онлайн та у друкованому вигляді. Зазначається робота з додатковою літературою на вибір учня.

Розглянемо останній комплект, перша частина якого розроблена К.І. Пономарьовою та Л.А. Гайовою [47], а II частина – О.Я.Савченко, І.В. Красуцькою [50]. Здобування інформації з різних джерел з по переднім переходом за QR-кодом або перегляд відео є невід'ємною частиною і в даних частинах підручника з четвіркою друзів - Гаджиком, Родзинкою, Читалочкою і Щebetунчиком, а з «Медіавіконця» учні дізнаються про види і джерела інформації, можливу роботу з ними.

Під час розгляду змістових ліній можемо сказати, що типова освітня програма, розроблена під керівництвом Р.Б. Шияна, найбільше відповідає темі

нашого дослідження, адже пропонує різноманітну та постійну роботу з різними видами та джерелами інформації.

Аналіз 10 комплектів підручників з української мови для учнів 4 класу, дав змогу дослідити наявність завдань і вправ, які передбачають виділення часу на уроці для щоденної рутини. Досліджуваний нами клас навчається за підручником «Українська мова та читання» для 4 класу закладів загальної середньої освіти (у 2-х частинах) Большакова І. О., Хворостяний І. Г., тому він був покладений у розробку уроків у процесі дослідження.

Для з'ясування реального стану обізнаності учителів з умінням працювати з різними видами та джерелами інформації нами було проведено опитування серед учителів, що працюють у школах міста Кривий Ріг, Кам'янське. Для зручного і швидкого отримання інформації анкета була розроблена нами в онлайн-сервісі «Google Форми», її бланк містить питання, які направлені на визначення розуміння сутності поняття «вмінням працювати з різними видами та джерелами інформації» та знань засобу «Щоденні 5». Зразок бланку анкети та приклади відповідей подано у додатку А.

У Криворізькій гімназії №91, яка брала участь в нашому дослідженні, опитані вчителі початкових класів реалізують технологію «Щоденні 5» як частину програми навчання роботі з різними видами та джерелами інформації. Учні почали зі своїх власних міні-бібліотек, книжок, які відповідають їхньому рівню читання, а потім перейшли до можливості вибирати книги для себе на основі рівня та інтересів, що є ключовим для мотивації їх проводити час впродовж навчання. Щодня 5 складових технології займають приблизно 10-15 хвилин, але наше дослідження спрямоване і на збільшення часу до 20-25 хвилин шляхом розвитку витривалості.

Спочатку ми виховуємо в учнів поведінку за допомогою 10-етапної програми, викладеної в книзі Daily 5 [69]. Уроки починаються з того, що учні просто читають від 3 до 5 хвилин, а потім ми працюємо над тим, щоб вони могли сидіти 20 хвилин і повністю зосередитися на своєму читанні. Головне - визначити мету, чому ми це робимо, і мотивувати їх стати кращими читачами,

щоб вони усвідомили важливість практики, необхідної як для читання, так і для письма.

Наступний компонент, після того, як він був створений і є досить незалежним, - це читання для когось. Тут у них є можливість вибрати партнера і почитати з цією людиною. Дітей навчають «Читати комусь» кількома способами, і врешті-решт витривалість збільшується до 20 хвилин.

Як тільки це станеться, ми переходимо до роботи над словами. Це коли учні мають можливість працювати зі словниками та власним правописом слів. У класах є картки зі словниковим запасом, і це дійсно допомагає учням закріпити та розвивати свій словниковий запас. Ключовий елемент для роботи над словами – це переконатися, що учні розуміють, чому вони тут, визначити з ними мету. Вони часто мотивовані через матеріали, з яким вони будуть працювати, і варто звернути на це свою діяльність.

Компонент «Слухання» технології «Щоденні 5» передбачає, що учні слухають книги, тому робота з цим не займає так багато часу. І, нарешті, ми переходимо до письма для себе.

Таким чином, у практиці сучасних українських шкіл вміння працювати з різними видами та джерелами інформації засобом технології «Щоденні 5» не є комплексною і систематичною. Навіть зарубіжні вчителі застосовують технологію «Щоденні 5» постійно у своїй роботі для формування в учнів вміння працювати з різними видами та джерелами інформації, але в основному це лише підручники, словники та Інтернет, а весь той інструментарій, що був описаний у розділі 1, зустрічається не часто.

Отже, для ознайомлення з важливим умінням працювати з різними видами та джерелами інформації вважаємо необхідним, окрім створення і навчання за вебінарами, ще й розроблення курсів саме для вчителів з формування окресленого вміння на уроках словесності, адже ця площина мало досліджена і потребує більше методичних розробок та практичних прийомів реалізації.

Таким чином, аналіз основних державних освітніх документів та чинних

комплектів підручників показав, що майже усі відповідають вимогам типових освітніх програм, а в державному стандарті частково конкретизується зміст навчання з огляду на тему нашого дослідження. Тому виникає необхідність формувати вміння працювати з різними видами та джерелами інформації засобом технології «Щоденні 5» на уроках мовно-літературної освітньої галузі у 4 класі. Проаналізувавши блоги закордонних вчителів початкової школи, ми побачили, що вони активно реалізують технологію «Щоденні 5». Анкетування українських учителів показало, що формування ключового уміння здійснюється не комплексно і не щоденно. Тому ми вирішили розробити і експериментально впровадити власну систему роботи, що складається з комплексу завдань та вправ за темами календарно-тематичного планування із використанням засобу «Щоденні 5», яку можна використовувати на уроках словесності для учнів 4-го класу НУШ.

2.2 Практичне застосування технології «Щоденні 5» для формування вмінь працювати з різними видами та джерелами інформації на уроках української мови у 4 класі

Для перевірки ймовірності висунутої нами гіпотези ми провели дослідно-експериментальну роботу на базі Криворізької гімназії №91 протягом 2021-2022 н.р., яка передбачала встановлення наявного рівня сформованості вміння працювати з різними видами та джерелами інформації та розробку і впровадження системи роботи з використанням засобу «Щоденні 5» на уроках інтегрованого курсу «Українська мова та читання». У педагогічному експерименті взяли участь учні двох четвертих класів у загальній кількості 58 осіб: 4-А (28 учнів) і 4-Б (30 учнів).

Дане експериментальне дослідження складалося з трьох етапів – констатувального, формувального та контрольного, кожен з яких має свою мету, завдання та зміст роботи.

Констатувальний етап експерименту. На цьому етапі дослідження зроблено пошук і аналіз різних діагностичних методик щодо виявлення рівня сформованості вміння працювати з різними видами та джерелами інформації та перевірки готовності до роботи дітей засобом «Щоденні 5». Нами було встановлено, що на сьогодні таких розробок не існує. Виходячи з цього, діагностувати рівень сформованості вміння користуючись засобом «Щоденні 5» учнів 4-го класу, на наш погляд, можна за допомогою опитування та спостереження.

Також за основу дослідження було взяте Колесо балансу Майєра, але адаптоване нами до теми дослідження. Воно поділене на 5 секторів: слухання, робота зі словами, читання для себе, читання для когось, письмо для себе (див.рис.2.4.).

Оцінюючи поточний стан кожної сфери від 1 до 10 балів (1 – погано, 10 – все чудово). 1 – усередині кола, 10 – на зовнішньому колі. У результаті отримуєте колесо балансу щоденних рутин.

Діяльність, яка набрала мало балів, – головне джерело незадоволеності у навчанні. Покращуючи її – покращуєте загальне навчання.

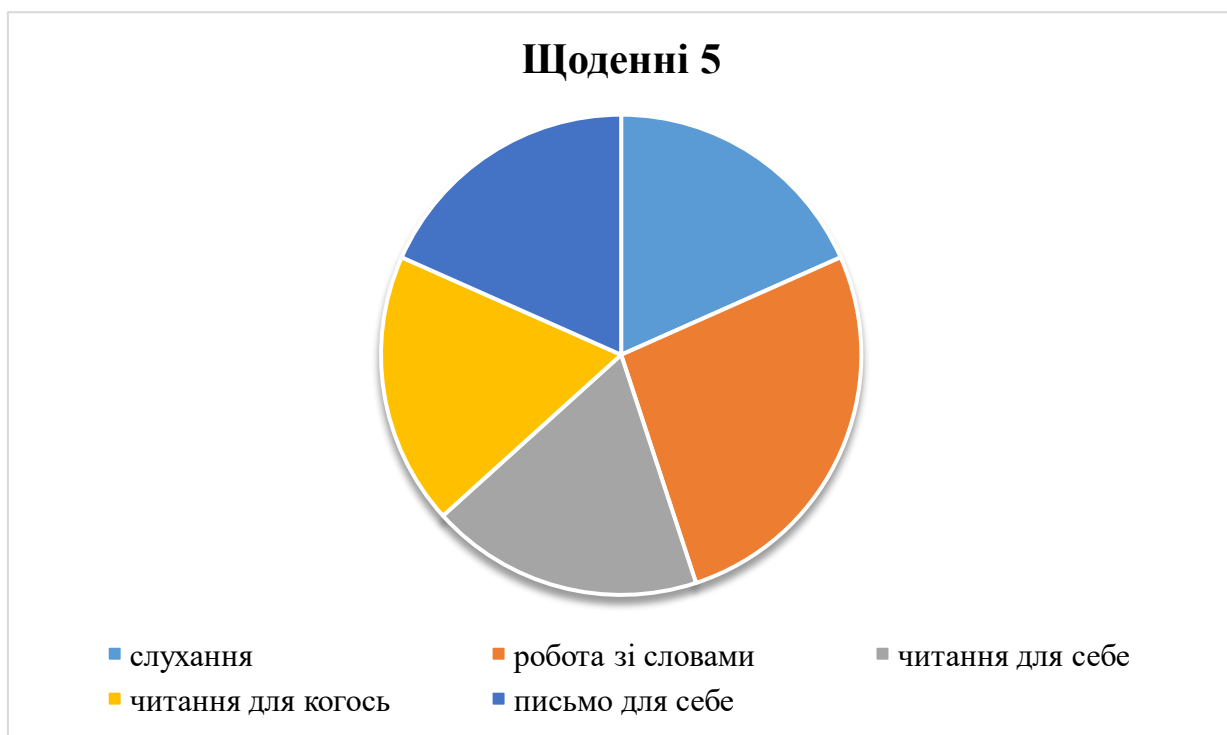

Рис.2.4. Колесо Балансу «Щоденних 5»

Після проведення даної діагностичної методики щодо визначення рівня сформованості вміння працювати з різними видами та джерелами інформації, користуючись засобом «Щоденні 5», отримали такі результати: читання для когось 8 балів в учнів у 4-А та 9 балів у 4-Б; робота зі словами 9 балів у 4-А та 9 балів у 4-Б; письмо для себе 4 балів у учнів 4-А класу і 6 балів у учнів 4-Б класу; читання для себе 8 балів у 4-А та 8 балів у 4-Б; слухання 6 балів у учнів 4-А класу і 7 балів у учнів 4-Б класу. Отримані результати продемонструємо на діаграмі (див. рис. 2.5. та рис. 2.6.).

Колесо балансу заповнюють раз на 1-3 місяці, щоб бачити прогрес.

Колесо балансу учнів 4-А класу до проведення дослідження:

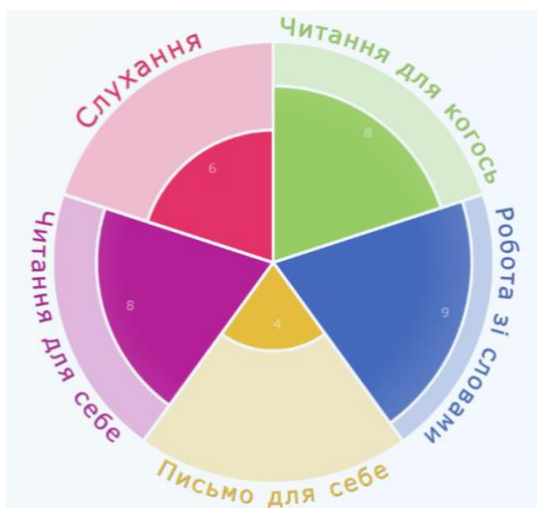

Рис.2.5. Колесо Балансу 4-А класу до проведення дослідження

Рис.2.6. Колесо Балансу 4-Б класу до проведення дослідження

Таким чином, провівши опитування та спостереження на констатувальному етапі, нами було виявлено різний рівень сформованості вміння працювати з різними видами та джерелами інформації, користуючись засобом «Щоденні 5» у 4-А і 4-Б класах (див. табл. 2.1.).

Таблиця 2.1.

Рівень сформованості вміння працювати з різними видами та джерелами інформації, користуючись засобом «Щоденні 5» у 4-А і 4-Б класах

№ п/п	Назва щоденної діяльності	4-А	4-Б
		К-сть балів	К-сть балів
1	Читання для когось	8	9
2	Робота зі словами	9	9
3	Письмо для себе	4	6
4	Читання для себе	8	8
6	Слухання	6	7

Отже, отримані результати дають можливість попрацювати над розробкою та впровадженням в освітній процес класу (4-А) програму цілеспрямованого і комплексного формування вміння працювати з різними видами та джерелами інформації, користуючись засобом «Щоденні 5» на уроках мовно-літературної освітньої галузі. Звідси перейдемо до наступного етапу нашого експерименту – формувального.

Методика формування в учнів 4 класу вмінь працювати з різними видами та джерелами інформації буде ефективною за умов:

- 1) урахування видів та джерел інформації;
- 2) системного використання спеціальних вправ і завдань;
- 3) запровадження технології «Щоденні 5»

Опитані вчителі використовують такі види та джерела інформації: медіаресурси, Інтернет ресурси, у класі створену бібліотеку цікавих книжок, а також використовуються аудіо-книжки, презентації, книги, роздруківки та власні матеріали, бібліотеки онлайн та офлайн, засоби масової інформації, словники, комп'ютерні застосунки, YouTube тощо (див.рис.2.7, 2.8.).

Рис.2.7. Види інформації, яку використовують вчителі

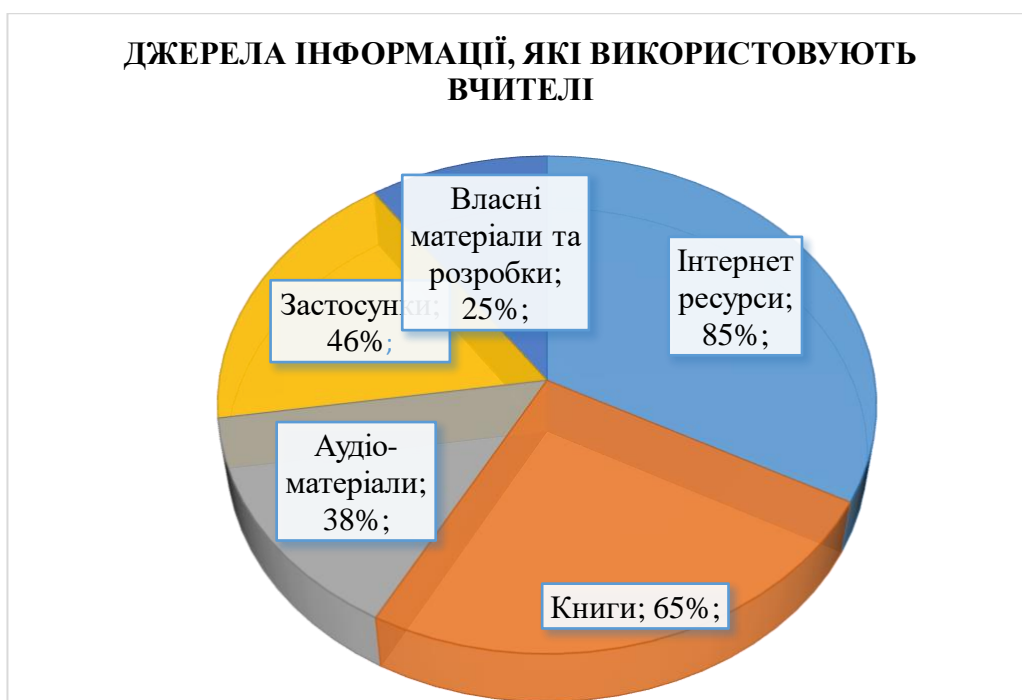

Рис.2.8. Джерела інформації, які використовують учителі

Для повноцінного застосування технології протягом навчального дня було складено і запропоновано конспекти уроків з української мови, в яких реалізовувались усі види діяльності (див. Додаток Б).

1. Читання для себе:

Щоб реалізувати цей вид діяльності, дитина сама, на свій смак, обирає книгу, чи твір, який буде читати, і читає у відведений учителем час. Ми

передбачили три способи прочитання книги:

- читай картинки;
- читай слова;
- перекажи історію.

Це є дуже доречним, адже не кожен перекаже прочитане, а читання картинками дає таку можливість.

Під час «Читання для себе» учні також виконують завдання для перевірки розуміння й усвідомлення прочитаного. Не варто забувати, що цей вид діяльності, як і всі наступні, містить самооцінювання. Наприклад, у колонці «правильно тримав поставу», «читав уважно» (та іншого) учень може поставити плюс чи позначку.

Таблиця 2.2.

Бланк для самооцінювання

	Я беру матеріали швидко і тихо.
	Під час роботи залишаюсь на одному місці.
	Я одразу починаю читати.
	Я контролюю свій голос під час читання.
	Я ЧИТАЮ ВЕСЬ ВІДВЕДЕНИЙ ЧАС!

Заповнені бланки складаються у мовне портфоліо учня, які дають можливість прослідкувати прогрес кожного учня.

Пропонуємо такі завдання після прочитання учнями самостійно обраної книги чи окремого твору:

1. Вигадай рекламу і прорекламуй прочитане. «Рекомендую прочитати усім, тому що...», «Ця книга сподобається тим, що...», «Ви обов'язково дізнаєтесь про..., якщо...»

2. Усно проілюструй прочитане.

3. Створи ілюстрацію до прочитаного (онлайн, на папері, в об'ємі).

Презентуй її учням.

4. Що було цікавим для тебе під час читання, а що не дуже?

5. Чого вчить прочитаний тобою твір? Що засуджує цей твір?

2. Письмо для себе:

Письмо вводиться одночасно із читанням, обговорюються правила, моделюється поведінка, обрається тема. Темі пропонує вчитель - зазвичай не більше п'яти, проте практикується вибір теми за бажанням учнів. Вони можуть бути найрізноманітніші: «Як я провів канікули», «Про що я думаю у вільний час» тощо.

За «Письмо для себе» оцінки вчитель не ставить. Однак, коли запитували, хто хоче зачитати - бажаних було багато. Методикою передбачено, що у кожному класі є діти, які спочатку тільки малюють, і справа вчителя - тактовно запропонувати спочатку просто підписати. «Письмо для себе» також передбачає самооцінювання. Школяр має визначити - чи одразу почав працювати, чи використовував нові слова та правила, чи не заважав іншим тощо. За бажанням використовують приладдя (олівці, фломастери, кольорові ручки), можуть малювати й прикрашати наліпками.

Таблиця 2.3.

Бланк для самооцінювання

	Я беру матеріали швидко і тихо.
	Під час роботи залишаюсь на одному місці.
	Я одразу починаю працювати.
	Я застосовую нові слова, вивчені правила і різноманітні жанри.
	Я ПРАЦЮЮ ВЕСЬ ВІДВЕДЕНИЙ ЧАС!
	Я прибираю всі матеріали на місце.

Пропонуємо такі завдання для реалізації «Письма для себе»:

1. Чи є речі, які б ти оживив?
2. Опиши добро! (Намалюй добро!).
3. Створи хмару слів за твором.
4. Обведи свою руку, адже вона належить талановитій дитині. Напиши про свої таланти.
5. Напиши, як ти допомагаєш друзям.

3. Читання для когось:

Методика «Щоденні 5» навчає читати, писати і комунікувати. Під час

«Читання для когось» реалізується саме комунікативна складова. Діти об'єднуються в пари і разом читають книги (тексти, підручник) та виконують завдання на розуміння та усвідомлення прочитаного, які пропонує учитель. Діяльність передбачає самооцінювання і взаємооцінювання. Наприклад, «ми читали по черзі», «ми допомагали один одному зрозуміти прочитане».

Таблиця 2.4.

Бланк для самооцінювання і взаємооцінювання

	Ми гарно і дружньо працюємо разом.
	Ми одразу починаємо працювати.
	Наші очі дивляться в книгу.
	Ми читаємо по черзі (речення, абзац чи сторінку).
	Під час читання ми залишаємось на одному місці.
	Ми контролюємо свій голос під час читання.
	Ми допомагаємо одне одному зрозуміти прочитане.
	МИ ЧИТАЄМО ВЕСЬ ВІДВЕДЕНИЙ ЧАС!

Пропонуємо такі завдання для реалізації діяльності «Читання для когось»:

1. «Що сталося раніше?»

Потрібно розташувати наведені цитати у правильному порядку після читання у парі.

2. «Пошукова справа».

Потрібно знайти цікаву інформацію із запропонованих учителем джерел (підручник, енциклопедія, словник, мережа Інтернет) і представити її перед класом.

3. «Кольорова операція».

Потрібно зробити кольоровий аналіз твору, малюючи кольорові доріжки, відповідно до змісту описаного. Потім разом з учителем співвідносять настрій твору зі значенням кольорів, використаних при аналізі.

4. «Взаємовідношення».

Після читання в парах учням потрібно виконати завдання на спільне віднесення понять (подій, років, осіб та ін.)

Наприклад, співвіднести назви тварин з послідовністю їх відвідування собакою.

4. Робота зі словами:

Ми помітили, що якщо учень не розумів значення хоча б одного слова у тексті, то далі переставав сприймати весь текст. Тому перед тим, як виконувати певну вправу, чи працюючи з текстом, ми завжди маємо запитувати - чи всі слова зрозумілі? Незрозумілі слова ми виписували на дошку або прикріплювали на аркушах паперу на, так званій, «стіні слів». Школяр завжди може «піддивитися» значення нового слова.

Починати «роботу зі словами» треба із найпростішого - знайти незрозуміле слово у словнику, скласти з ним речення, вигадати і розповісти про це слово історію. Учні прописують, викладають, виліплюють, розфарбовують, зображають на піску нові слова. Таким чином вивчають українську мову: вчать правильно використовувати слова в різних ситуаціях, практикуються у правописі, запам'ятовують лексичне значення слів, вчать добирати синоніми та антоніми і т.д. Під час самооцінювання учень аналізує, наприклад, «чи виконував усе правильно й охайно», «чи може користуватися різними словниками», «чи відразу почав працювати».

Таблиця 2.5.

Бланк для самооцінювання

	Я беру матеріали швидко і тихо.
	Я одразу починаю працювати.
	Під час роботи залишаюсь на одному місці.
	Я виконую все правильно і охайно.
	Я можу використовувати різні словники.
	Під час роботи я дотримуюсь інструкції.
	Я ПРАЦЮЮ ВЕСЬ ВІДВЕДЕНИЙ ЧАС!
	Я прибираю всі матеріали на місце.

Пропонуємо такі завдання для реалізації діяльності «Робота зі словами»

1. «Припущення».

Виписати з тексту незрозумілі слова, обговорити з сусідом по парті припущення про їх лексичне значення. Потім звірити за тлумачним словником.

2. «Мої асоціації».

Підібрати асоціацію до нового слова у вигляді кількох слів чи намалювати малюнок-асоціацію.

3. «Мистецтво слів».

Записати 10 дієслів до теми «Весна».

4. Конкурс.

Конкурс на краще написання власного імені кольоровим піском.

5. Кросворд.

Відгадати кросворд зі словами, які не перевіряються правилом і їх слід запам'ятати.

6. «Кошик синонімів».

Підібрати синоніми до нового слова. Потім звірити їх за словником синонімів. Скласти речення із одним словом із синонімічного ряду.

5. Слухання:

За допомогою даної діяльності, яка спрямована на вміння сприймати нові знання на слух, ми активно використовуємо аудіокниги, уривки з творів та правила під час уроків української мови. Окрім цього діти бачать приклади правильного інтонування речень, вчать виразного читання, артистичності. Слухаючи учителя, друга чи аудіофайли, виконують завдання на розуміння та інтерпретацію прослуханого, які готує вчитель.

Таблиця 2.6.

Бланк для самооцінювання

	Під час роботи залишаюсь на одному місці.
	Я одразу починаю працювати.
	Я працюю самостійно, не відволікаючи інших.
	Я уважно слухаю, не перепитую почуте.
	Я ПРАЦЮЮ ВЕСЬ ВІДВЕДЕНИЙ ЧАС!

Пропонуємо такі завдання для реалізації діяльності «Слухання»:

1. «Фоторобот».

Учитель прикріплює до дошки портрет чи світлину письменника. Потім зачитує словесні портрети, учні намагаються розпізнати, який збігається з

представленим.

2. «Цитатник».

Потрібно відгадати персонажа за кількома епізодами з його життя. Учитель зачитує цитати з творів, учні намагаються відгадати, про кого йде мова.

3. «Виділення».

Після прослуховування аудіозапису твору учням потрібно записати прикметники.

Отже, коротко опишемо роботу над формуванням уміння працювати з різними видами та джерелами інформації, користуючись засобом «Щоденні 5»: на початку уроку відбувалася робота у Щоденнику вражень (діяльність Пишу для себе). Після роботи у класі чотирикласники мали роботу над словами, за допомогою словників онлайн чи друкованих, медіаресурсів, QR-кодів. Згодом було слухання аудіокниг, уривків чи записів. Наступним було читання для себе або читання для когось за логікою теми уроку і його планування. Результати власної роботи здобувачі освіти презентували один одному за бажанням. А після діяльності учні працювали над «Бланком для самооцінювання», де самостійно визначали рівень сформованості своїх вмінь. Фотопідкріплення міститься у Додатку В.

2.3. Результати дослідної роботи

Провівши експериментальну роботу з 4-А класом з використанням на уроках мовно-літературної освітньої галузі розробленої нами системи роботи з формування вмінь працювати з різними видами та джерелами інформації засобом «Щоденні 5», ми з'ясували ступінь її ефективності у системі, порівнявши результати повторної діагностики учнів 4-А і 4-Б класів і таким чином здійснили контрольний етап нашої експериментально-дослідної роботи. Для цього в кінці дослідження в обох класах були використані

діагностичні спостереження та бесіди, подібні тим, що застосовувалися на констатувальному етапі експерименту. Повторна діагностика показала, що вміння працювати з різними видами та джерелами інформації, користуючись засобом «Щоденні 5», молодших школярів у 4-А класі стало більш сформоване і комплексне, цілісне і схоже на правильне коло. Представимо результати у таблиці (див. табл. 2.7.). Результати проведення контрольного етапу експерименту відображено в діаграмі (див. рис. 2.9, 2.10.).

Колесо Балансу 4-А класу після проведення дослідження

Рис.2.9. Колесо Балансу 4-А класу після проведення дослідження

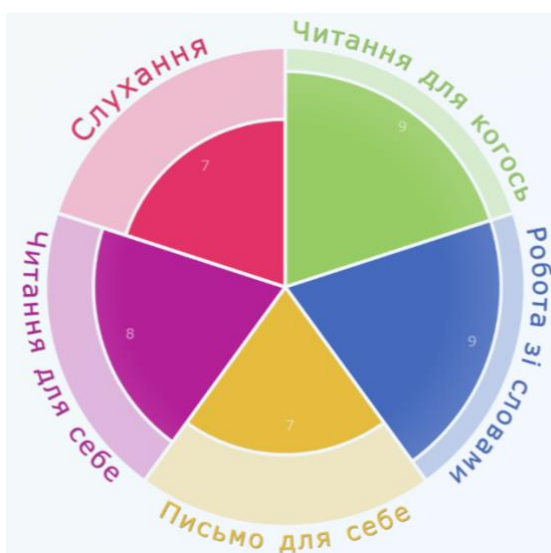

Рис.2.10. Колесо Балансу 4-Б класу після проведення дослідження

Таким чином, при порівнянні результатів даних з початковим рівнем

сформованості наскрізного уміння працювати з різними видами та джерелами інформації, користуючись засобом «Щоденні 5», можна зробити висновок, що в експериментальному 4-А класі цей показник підвищився з урахуванням усіх рівнів після застосування розробленої нами системи роботи з формування уміння працювати з різними видами та джерелами інформації засобом «Щоденні 5». У зазначеному класі підвищилась якість кожної з щоденних діяльностей. У контрольному класі спостерігається незначна динаміка змін. Тому ми можемо говорити, що система роботи з формування наскрізного уміння працювати з різними видами та джерелами інформації чотирікласників на уроках мовно-літературної освітньої галузі засобом «Щоденні 5» сприяє формуванню даного уміння здобувачів освіти та мотивує дітей до процесу читання, сприймання, аналізу, інтерпретації, критичного оцінювання інформації в текстах різних видів, медіатекстах та використання її для збагачення свого досвіду, розвивають вміння слухати, опрацьовувати прочитану інформацію.

Таблиця 2.7.

Рівень сформованості уміння працювати з різними видами та джерелами інформації користуючись засобом «Щоденні 5» у 4-А і 4-Б класах до та після експерименту

№ п/п	Назва щоденної діяльності	4-А клас		4-Б клас	
		До експерименту	Після експерименту	До експерименту	Після експерименту
		К-сть балів		К-сть балів	
1	Читання для когось	8	9	9	9
2	Робота зі словами	9	10	9	9
3	Письмо для себе	4	7	6	7
4	Читання для себе	8	9	8	8
6	Слухання	6	8	7	7

Проведене дослідження та апробація дали змогу сформувати **власні**

практичні поради для вчителів-практиків, студентів, та тих, хто прагне швидше і якісніше застосовувати технологію «Щоденні 5»:

Порада №1: читання для себе

Діяльність «Читання для себе» передбачає, що учні мають протягом певного часу читати книжку, сидіти окремо та читати самостійно. Хоча це може здатися досить простим, створення класу, повного самостійних читачів із високою витривалістю, вимагає повільного та продуманого впровадження. Маємо три ключові стратегії:

1. Навчіть учнів трьом способам читання книги

Буші та Мозер пропонують викладати трьома різними способами читання, які заохочують плавну практику з самого початку. Читаючи малюнки, навіть наймолодші учні починають розуміти частини історії; читаючи слова, отримуємо умовне читання; і, переказуючи історію, учні дізнаються про важливість розуміння прочитаного.

Запроваджуючи цю стратегію, ви починаєте створювати середовище в класі, де всі учні відчують, що вони можуть бути успішними. Це особливо корисно для молодших школярів або тих, хто вивчає англійську мову, і, можливо, ще не вміють читати.

2. Заохочуйте метод «Я ОБИРАЮ», маючи якісну літературу

Перш ніж учні зможуть почати читати самостійно, їм потрібно підготувати книги, які відповідають їхнім потребам. Подумайте про тих учнів, які витрачають увесь свій час на «вибір» книги в бібліотеці вашого класу лише для того, щоб знайти потрібну, тобто втрачають час.

Метод, розроблений Буші та Мозером, «I-PICK» навчає учнів враховувати мету, інтерес, розуміння та знання слів, коли вони вибирають книжку. Моделюйте, міркуйте вголос і регулярно обговорюйте у невеликих групах, щоб допомогти своїм учням.

3. Надайте якісні матеріали для читання

В онлайн застосунках учні можуть переглядати понад 2000 назв художньої та дослідницької літератури, мати віртуальні бібліотеки, щоб

обрати свою книгу, яка підходить за жанром або рівнем читання.

Порада №2: Попрацюйте над письмом

Під час цієї діяльності учні повинні мати більше часу для практики та свободи досліджувати різні теми для письма.

-Оберіть, про що написати

Для багатьох учнів обдумування теми може бути найважчим аспектом написання. Щоб не втрачати концентрацію, заохочуйте своїх учнів створити сховище ідей для письма - зібраних і впорядкованих в опорні діаграми та зошити для письма для швидкого та легкого доступу.

-Підкресліть слова, які ви не знаєте, як пишуться, і рухайтесь далі

Ця стратегія має вирішальне значення для успіху в «Роботі над письмом». Ця стратегія спеціально призначена для того, щоб допомогти вашим учням підтримувати потік письма, не втрачаючи своїх думок і не викликати розчарування. Це жахливий момент для вчителя, коли ви переглядаєте зразки письмового тексту свого класу й бачите, що ваші школярі були невпевнені у висловленні своїх думок.

Щоб цього не сталося, навчіть своїх учнів не боятися вживати складні та довгі слова, які перевищують їхній рівень правопису. Змодельуйте процес написання, міркуючи вголос перед учнями, коли самі натрапляєте на складне слово. Підкреслюючи слово та швидко рухаючись далі, ви показуєте їм, що це нормально, якщо деякі слова написані неправильно в їхніх текстах.

-Продовжуйте писати

Багато з тих, кому важко навчатися, письмо навряд чи є улюбленим заняттям. Пожвавте розвиток їх письма, пропонуючи учням можливість використовувати онлайн-технології для вивчення письма.

Порада №3: Читання для когось

«Читання для когось», яке часто є улюбленим у Daily 5, пропонує дітям можливість об'єднатися в пари та поділитися книгою на свій вибір. Таке чергування іноді називають читанням з другом. «Читання для когось» забезпечує продуктивний час для розвитку учнів як читачів, щоб покращити

їхнє розуміння, витривалість і точність. Ознайомтеся з кількома способами успішного налаштування цієї діяльності:

-Станьте хорошим другом по читанню

Визначення очікувань щодо хороших друзів по читанню у класі передбачає визначення того, як це буде звучати і виглядати.. Оскільки регулювання гучності часто може здатися важкою справою, ми почнемо з цього. Дослідження показують, що найгучніший голос у кімнаті – це той, який часто регулює рівень шуму. Запишіть свій голос під час розмови з учнями, щоб створити належний тон і очікування у вашій кімнаті.

Разом з рівнем голосу нашим учням початкової школи часто потрібні вказівки щодо того, як має виглядати «Читати комусь». Завдяки «ЛЛКК» (лікоть до ліктя, коліно до коліна), моделі, на яку підписалися творці Daily 5 (Гейл Буші та Джоан Мозер), учнів навчають сидіти пліч-о-пліч, щоб легко ділитися своїм текстом і читати вголос разом.

-Перевірте розуміння

Недостатньо практикувати вільне читання під час «Читання комусь»; Ваші учні також повинні зосередитися на розумінні тексту. Щоб перевірити розуміння, установіть для читачів стандартну практику повторювати вголос «що» і «хто» з того, що вони щойно прочитали або почули. Для старших учнів можна додати додаткові запитання на розуміння.

Порада №4: Слухання

«Слухання» може приймати різні форми, включаючи онлайн-аудіокниги та веб-сторінки. Для читачів-початківців час, витрачений на прослуховування моделей вільного читання, є безцінним для формування вимови та експресії. Читачі, які мають труднощі, також вважають цю ротацію корисною, оскільки вона дає їм доступ до текстів, які відповідають їхньому рівню розуміння на слух, навіть якщо він перевищує їхній рівень читання. Включаючи цю ротацію, пам'ятайте про ці стратегії:

-Забезпечте плавне впровадження технології

Якщо ви опинилися серед небагатьох щасливчиків із набором

найсучасніших пристроїв для занять, додати «Слухання» до свого щоденного навчання має бути досить просто. Якщо набір із чотирьох-п'яти комп'ютерів типу «схрестіть пальці та сподівайтесь, що вони сьогодні запрацюють» більше відповідає поточному стану технологій вашого класу, будьте впевнені, немає причин втрачати надію. Аудіокниги з вашої школи чи міської бібліотеки або комп'ютерного класу вашої школи все одно можете надати вашим учням можливість регулярно практикувати цю ротацію.

Крім того, максимально використайте час, проведений на цій станції, переконавшись, що ваші учні мають технологічні навички, щоб швидко входити в систему та належним чином поводитися з обладнанням. На початку також доцільно призначити вам «помічника із технічної підтримки», щоб вас не відволікали від роботи з учнями, а допомагали їм у вирішенні технологічних проблем.

-Визначте відповідні дії на основі навичок читання

Слухання часто настільки захоплює дітей, що у більшості з них немає проблем з формуванням витривалості. Ви можете підтримувати цю ротацію захоплюючою, надаючи своїм учням широкий вибір книжок.

Добре, коли кожен урок містить вправи перед читанням, фокус-книгу, книжкову вікторину та мотиваційні нагороди, щоб учні захоплювалися та навчалися.

Порада № 5: робота над словом

Компонент «Word Work» Щоденних 5 зосереджується на орфографії та словниковому запасі, створюючи письмове середовище та пропонуючи навчальні маніпуляції, щоб учні експериментували та розвивали інтерес до мови. Учні можуть вибрати з безлічі матеріалів, щоб грати зі словами, шаблонами слів, родинами слів тощо, щоб відточити свої знання та вдосконалити навички письма.

Завдяки таким речам, як пісок, тісто для ігор, фломастери та блискучий клей, різноманітні матеріали, діяльність «Робота зі словами» пристосується для задоволення потреб ваших кінестетичних учнів. Діяльність у цій ротації

також передбачає неабияке дотримання правил, а іноді навіть пильне око, щоб забезпечити безперебійну роботу.

Оцінка зрілості ваших учнів є хорошим місцем для початку, а потім поступового розгортання нових матеріалів. Змоделюйте, як кожне з них використовується в діяльності «Робота зі словами», і попросіть учнів допомогти продемонструвати правильне застосування для створення літер, слів і речень. Пояснення того, що кожна нова візуалізація є вирішенням у вашому класі, може допомогти тримати навіть найактивніших учнів у черзі під час цієї ротації.

Висновки до розділу 2

Проаналізувавши стан досліджуваної проблеми у шкільній практиці, передовий досвід педагогів та досвід зарубіжних учителів, можемо стверджувати про її актуальність та важливість вивчення для забезпечення ефективнішого освітнього процесу молодших школярів.

У Державних стандартах початкової освіти зазначається завдання мовно-літературної освітньої галузі – це сформувати уміння працювати з різними видами та джерелами інформації здобувачів освіти. Також аналізуючи технологію «Щоденні 5» у «Пораднику для вчителя НУШ», ми визначили, що технологія є засобом для здійснення даного завдання. А для того щоб сформувати в учнів даний компонент, запропонували застосовувати у навчанні учнів комплекс п'яти діяльностей: читання для когось, робота зі словами, письмо для себе, читання для себе, слухання.

Розглядаючи Типові освітні програми, розроблені під керівництвом Р.Б.Шияна і О.Я. Савченко, та вивчаючи змістові лінії (ЗЛ), що відносяться до проблеми нашого дослідження, зокрема «Досліджуємо медіа», «Читаємо», можемо зробити висновок, що ТОП, розроблена під керівництвом

О.Я.Савченко, найбільше відповідає темі нашої дослідної роботи. Аналізуючи чинні підручники, ми можемо виокремити тих авторів, зміст яких найбільше відповідає темі нашого дослідження. На нашу думку, це такі автори: М.С.Вашуленко, Н.А. Васильківська, С.Г. Дубовик, О. В. Вашуленко; М.Д.Захарійчук, Н.І.Богданець-Білоskalенко, Ю.М. Шумейко.

Аналіз досвіду зарубіжних учителів показав, що вони активно впроваджують засіб «Щоденні 5» для формування уміння працювати з різними видами та джерелами інформації для школярів початкової школи. Але анкетування вчителів криворізьких шкіл та Кам'янської школи показало, що нині практично мало комплексних методичних розробок і рекомендацій, які б формували уміння працювати з різними видами та джерелами інформації у молодших школярів. Сучасні учителі частково працюють з цим засобом, але не всім вдається реалізувати їх за один день. Отже, робота над формуванням уміння працювати з різними видами та джерелами інформації проводиться учителями не систематично, а тому без особливого прогресу в освоєнні діяльностей.

Для встановлення наявного рівня сформованості в учнів уміння працювати з різними видами та джерелами інформації нами було проведено комплекс діагностичних методик за кожним компонентом. Дослідження показало, що чотирикласники Криворізької гімназії №91 формують уміння працювати з різними видами та джерелами інформації засобом «Щоденні 5» не комплексно. У зв'язку з цим нами була розроблена система роботи для формування уміння працювати з різними видами та джерелами інформації із використанням засобу «Щоденні 5» і експериментально перевірено її ефективність. Для даної системи були запропоновані деякі теми з уроків словесності у 4 класі, завдання та порядок включення щоденних діяльностей до них.

Аби перевірити ефективність розробленої і впровадженої системи роботи нами було проведено повторну діагностику рівня сформованості уміння працювати з різними видами та джерелами інформації в

експериментальному та контрольному класі. Показники в кожному класі змінилися, у контрольному класі показник зміни був незначний, а в експериментальному, навпаки, спостерігалася значна позитивна динаміка.

Отже, розроблена нами система роботи сприяє ефективному формуванню уміння працювати з різними видами та джерелами інформації із використанням на уроках української мови та читання засобу «Щоденні 5».

ВИСНОВКИ

Після проведення дослідницької роботи ми робимо такі висновки:

1. Дослідивши наукові праці, проаналізувавши визначення поняття «вміння», «інформація», «види та джерела інформації», «вміння працювати з різними видами та джерелами інформації», «технологія», ми сформулювали власне: «вміння працювати з різними видами та джерелами інформації» - це частина ключової цифрової компетентності для навчання впродовж життя. Дане вміння формується й розвивається у початковій школі, зокрема на уроках мовно-літературної освітньої галузі, сприяє успішному навчанню і життю в суспільстві.

2. Також ми визначили, що робота з різними видами і джерелами інформації дає можливість у повному обсязі з достатньою кількістю матеріалів для прийняття рішення, доступно і зрозумілою мовою, достовірно (з відображенням дійсного стану) і корисно (ціннісно), об'єктивно (не залежно від чиєїсь думки) і своєчасно (у визначений час) опрацьовувати лише актуальні дані.

3. Нами були виділені деякі труднощі, що можуть стати на шляху до застосування цієї технології «Щоденні 5»:

1) Вчитель, що обрав цю технологію часто спирається на зайнятість і неперевірені зошити.

Вибір учня є основним стрижнем успіху Щоденних 5. Упродовж року учні будуть вдячні за можливість вибрати власну пригоду для навчання мови в структурі цієї технології. Крім того, це також дає молодшим школярам можливість перефокусувати свій мозок, щоб вони могли підтримувати увагу під час безпосереднього отримання освіти.

2) Величезні фінансові та часові вкладення.

Щоденні 5 підтримують практику, використовуючи ресурси багаторазового застосування, маніпулятивні засоби, технології та бібліотеки в класі, як ключі до підтримки успіху.

3) Універсальний підхід.

Щоденні 5 виглядають по-різному в кожному класі. Ця структура призначена для підтримки вибору та гнучкості, щоб учні керували процесом навчання на основі власного досвіду, витривалості, потреб і поведінки.

3. Питанням проблеми вміння працювати з різними видами та джерелами інформації в учнів у різні періоди займалися науковці як зі сфери технологій, так і з педагогіки. Проаналізувавши їх праці, ми розпочали власне дослідження щодо формування вміння працювати з різними видами і джерелами інформації.

4. Розглянувши медіаресурси, наукові праці, розробки сучасних учителів, ми виокремили велику кількість цікавих джерел інформації для учнів початкових класів, але опис і наведені визначення до цих інструментів не завжди надається. У зв'язку з цим ми систематизували відомі і додали власні варіанти для реалізації технології «Щоденні 5»:

Читання для себе. Починаючи з першого класу діти з батьками і вчителями створюють класну бібліотеку, реєструються у шкільній бібліотеці і вчать читати самостійно за власним бажанням і натхненням.

Читання для когось. Молодші школярі можуть читати самостійно і в парах. Для цього вони сідають разом за парту, на килим чи у зоні відпочинку і читають по черзі.

Письмо для себе. Ця частина технології може втілюватись протягом всього дня. Починаємо з щоденних ранкових зустрічей, їх завершення супроводжується роботою у щоденнику вражень на певну тему або для висловлення почуттів після спілкування.

Робота зі словами. Робота може розпочатися з ранкового кола. Кожен урок української мови передбачає роботу зі словом, що супроводжується його додаванням на стіну слів. Ця робота різноманітна: спочатку це робота зі словником (тлумачним/орфографічним/перекладним), потім на розсуд учителя чи за логікою уроку робиться звуковий аналіз слова, добираються споріднені слова, визначається число, частина мови, добираються синоніми складаються речення, загадка чи сенкан.

Слухання. Цю щоденну рутину пропонують реалізовувати на уроках української мови та літературного читання через QR-коди. Діти сканують його та слухають казки, вірші, розповіді, загадки чи скоромовки в аудіо .

5. Працюючи над метою та завданнями нашого дослідження, нами було проведено аналіз державних документів, підручників, які свідчать про необхідність формування вміння працювати з різними видами та джерелами інформації як значущої проблеми сучасного освітнього процесу у НУШ. У чинних підручниках реалізуються програмні вимоги, але орієнтація на систематичну роботу з формування вміння працювати з різними видами та джерелами інформації не завжди передбачена.

6. На констатувальному етапі, аби перевірити рівень сформованості основних компонентів вміння працювати з різними видами та джерелами інформації засобом «Щоденні 5», було проведено комплекс розроблених нами діагностичних методик: Колесо балансу «Щоденні 5», спостереження, бесіди. Первинна діагностика показала, що чотирикласники володіють умінням працювати з різними видами та джерелами інформації засобом «Щоденні 5» на середньому рівні.

7. На формувальному етапі експерименту нами була розроблена і впроваджена комплексна система роботи з формування вміння працювати з різними видами та джерелами інформації засобом «Щоденні 5» на уроках мовно-літературної освітньої галузі.

8. Контрольний етап експерименту показав, що систему роботи з формування вміння працювати з різними видами та джерелами інформації засобом «Щоденні 5» на уроках словесності можна вважати ефективною і рекомендувати використовувати вчителям початкових класів, адже в учнів, які навчалися в експериментальному класі, високий рівень сформованості даного вміння засобом «Щоденні 5» підвищився.

9. Отже, мету нашої кваліфікаційної роботи досягнуто, гіпотезу підтверджено. Перспективою вважаємо подальше дослідження теоретичних і методологічних аспектів проблеми формування вміння працювати з різними

видами та джерелами інформації учнів I-II циклів навчання засобом «Щоденні 5» з урахуванням принципу наступності.

Правильно налаштована робота сприяє вихованню відповідальної класної спільноти, коли кожен відповідає за себе і за інших, на відміну від тотального контролю вчителя. Діти мають свободу вибору (обирають книжку для читання, тему для письма, місце в класі, спосіб розв'язання задачі тощо) і навчаються робити усвідомлений вибір.

СПИСОК ВИКОРИСТАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ

1. Авер'янова Н. Інформаційний простір в системі освіти. *Рідна школа*, 2001. №2. С.33.
2. Академічний тлумачний словник. URL: <http://sum.in.ua/>.
3. Бахтіяров Х.Ш.; наук. ред. Арістова А.В.; упорядн. словника Волобуєва С.В. Інноваційні технології навчання: Навч. посібн. для студ. вищих технічних навчальних закладів. К. : НТУ, 2017. 172 с.
4. Бібік Н.М. Нова українська школа: poradnik для вчителя. К.: Літера, ЛТД, 2018. 160 с.
5. Богданець-Білокаленко Н., Шумейко Ю. Українська мова та читання : підруч. для 4 кл. закл. заг. серед. освіти (у 2-х частинах) : Частина 2. Київ : Грамота, 2021. 160 с.
6. Большакова І.О., Хворостяний І.Г. Українська мова та читання : підруч. для 4 кл. закл. загал. серед. освіти (у 2-х ч.) : Ч.1. Харків : Вид-во «Ранок», 2021. 128с.
7. Большакова І.О., Хворостяний І.Г. Українська мова та читання : підруч. для 4 кл. закл. загал. серед. освіти (у 2-х ч.) : Ч.2. Харків : Вид-во «Ранок», 2021. 128с.
8. Бондар В.І. Дидактика. К. : Либідь, 2005. 264 с.
9. Бондаренко А.О. Перші уроки інформатики у початковій школі. Особливості навчання інформатиці в початковій школі: пріоритети і завдання. Упоряд. Д. Г. Клугман, С. М. Бондаренко. Прилуки, 2013. С. 13-16.
10. Варзацька Л.О., Зроль Г.Є, Шильцова Л.М. Українська мова та читання : підручник для 4 кл. закладів загальн. середн. освіти : у 2-х ч. Ч. 1. Тернопіль : Навчальна книга – Богдан, 2021. 160 с.
11. Вашуленко М.С., Васильківська Н.А., Дубовик С.Г. Українська мова та читання : підруч. для 4 класу закладів загальної середньої освіти (у 2-х частинах). Ч. 1. К.: Видавничий дім «Освіта», 2021. 168 с.

12. Вашуленко О. В. Українська мова та читання : підруч. для 4 класу закладів загальної середньої освіти (у 2-х частинах). Ч. 2. К. : Видавничий дім «Освіта», 2021. 168 с.
13. Всеосвіта – національна освітня спільнота. URL : <https://vseosvita.ua/>.
14. Гоноблин Ф.Н. О педагогических. Вопросы психологии личности. М. : Учпедгиз, 1960. С.117 - 123.
15. Гончаренко С.У. Український педагогічний словник. Київ: Либідь. 1997. 373 с.
16. Гушлевська І.В. Зміна професійних функцій і ролі вчителя: вчитель як носій суспільних змін . Вісник післядипломної освіти: Збірник наукових праць. К.: Міленіум, 2006. Випуск 3. С. 65-72.
17. Дегтярьова В.Р. Використання мультимедійних засобів навчання на уроках у початкових класах. Початкове навчання та виховання. 2015. № 9. С. 2-8.
18. Дербеньова А.Г. Ефективний урок. Поради досвідченого вчителя. Початкове навчання та виховання. 2011. № 8. С. 2-16.
19. Державна національна програма «Освіта» («Україна ХХІ століття»). URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/896-93-%D0%BF/ed19931103#Text>.
20. Державний стандарт базової середньої освіти (затверджений 30 вересня 2020 р.) URL: <https://www.kmu.gov.ua/npas/pro-deyaki-pitannyaderzhavnih-standartiv-povnoyi-zagalnoyi-serednoyi-osviti-i300920-898> .
21. Державний стандарт початкової освіти (затверджений 21.02.2018 р. постановою №87 Кабінету Міністрів України) URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/688-2019-%D0%BF#Text>.
22. Дмитренко К.А., Коновалова М.В., Семиволос О.П., Бекетова С.В. Звичайні форми роботи — новий підхід: розвиваємо ключові компетентності : метод. посіб. Харків : ВГ «Основа». 2018. 119 с.

23. Заєць Н.М. Сучасна наочність: переваги й можливість мультимедіа: презентація. Педагогічна майстерня. 2014. № 12. С. 29-33.
24. Закон України «Про інформацію». URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2657-12#Text>.
25. Захарійчук М. Українська мова та читання : підруч. для 4 кл. закл. заг. серед. освіти (у 2-х частинах) : Частина 1 : Українська мова. Київ : Грамота, 2021. 160 с.
26. Зеленська О. Використання інноваційних технологій на уроках у початкових класах. Початкова школа. 2013. № 9. С. 47-48.
27. Інформаційний збірник МОН України. 2016. URL: <http://mon.gov.ua>.
28. Іщенко О.Л., Іщенко А.Ю. Українська мова та читання : підруч. для 4 кл. закл. загал. серед. освіти (у 2-х частинах). Ч. 1. Київ : Літера ЛТД, 2021. 112 с.
29. Іщенко О.Л., Іщенко А.Ю. Українська мова та читання : підруч. для 4 кл. закл. загал. серед. освіти (у 2-х частинах). Ч. 1. Київ : Літера ЛТД, 2021. 112 с.
30. Кадемія М. Ю., Шахіна І. Ю. Інформаційно-комунікаційні технології в навчальному процесі : Навчальний посібник. Вінниця, ТОВ «Планер». 2011. 220 с.
31. Карпинська Л.О. Сутність та зміст сучасних підходів до формування вчителя-майстра в системі вищої педагогічної освіти Канади кінця ХХ початку ХХІ століття. Наука і освіта: Науково-практичний журнал ПНЦ АПН України. Одеса, 2004. № 4-5. С. 133-137.
32. Концепція «Нова українська школа». URL: <http://nus.org.ua/>.
33. Кравцова Н., Придаток О., Романова В. Українська мова та читання : підруч. для 4 кл. закл. загал. середн. освіти. У 2-х ч. Ч. 1. Тернопіль : Підручники і посібники, 2021. 144 с.
34. Кудрявцева С.П., Колос В.В., Навчальний посібник. К.: Видавничий Дім «Слово», 2005. 400с.

35. Кузьмінський А.І. Педагогіка: Підручник. 3-тє видання. К. : Знання-Прес, 2008. 447 с.
36. Лаенз Дж. Система професійної підготовки вчителів у Канаді. 2007. – Т. 1. Ч. 4. С. 163-169.
37. Леонтьева А.А. Психолінгвістическая и лінгвістическая природа текста и особенности его восприятия. К.: Изд-во КГУ, 1979.
38. Морзе Н. В., Барна О. В. Я досліджую світ. Підручник для 3 класу закладів загальної середньої освіти (у 2-х частинах) : Частина 2. Київ : УОВЦ «Оріон», 2020. 160 с.
39. Неволин И. Ф О графическом изображении смысловой макроструктуры текста. 1974. № 5. С.130-135.
40. Нова українська школа: порадник для вчителя. Київ : Літера ЛТД. 2019. 208 с. URL: https://lib.imzo.gov.ua/wa-data/public/site/books2/navchalnometodychny-posibnyky/dlya-pedpraysivnykiv/poradnik_blok-min.pdf.
41. Онлайн курс для вчителів початкової школи. URL: <https://courses.edera.com/courses/course-v1:MON-EDERA-OSVITORIA+ST101+st101/courseware/1398b87899e34309879164345ffad9b9/327e78f2010d44259f7e4424d7009888/>.
42. Остапенко Г. С., Волощенко О. В., Козак О. П. Українська мова та читання : підруч. для 4 кл. закл. загал. серед. освіти (у 2-х част.). Ч. 1. Київ : Світич, 2021. 144 с.
43. Остапенко Г. С., Волощенко О. В., Козак О. П. Українська мова та читання : підруч. для 4 кл. закл. загал. серед. освіти (у 2-х част.). Ч. 2. Київ : Світич, 2021. 144 с.
44. Пехота О.М., Кіктенко А.З., Любарська О.М. та ін.; За заг. ред. Пехоти О.М. Освітні технології: Навчально-методичний посібник. К.: А.С.К., 2002. С.164-165.

45. Полтавець О. Впровадження інноваційних технологій у практику роботи початкової школи. Початкове навчання та виховання. 2006. червень. № 16. вкладка.
46. Пометун О. Після цього уроку ваші учні зможуть... Історія в школах України. 2004. №6. С.15-19.
47. Пономарьова К. І., Гайова Л. А. Українська мова та читання : Підручник для 4 класу ЗЗСО (у 2-х частинах) : Частина 1. Київ : УОВЦ «Оріон», 2021. 160 с.
48. Проценко Т. Використання інформаційних технологій у початковій школі . Початкова освіта. 2003. жовтень. С. 6-7.
49. Савченко О.Я. Дидактика початкової школи: підручник для студентів педагогічних факультетів. К.: Абрис, 1997.С. 28.
50. Савченко О. Я., Красуцька І. В. Українська мова та читання : Підручник для 4 класу ЗЗСО (у 2-х частинах) : Частина 2. Київ : УОВЦ «Оріон», 2021. 160 с.
51. Савчук А. Українська мова та читання : підруч. для 4 кл. закл. загал. середн. освіти. У 2 ч. Ч. 2. Тернопіль : Підручники і посібники, 2021. 160 с.
52. Сапун Г. Українська мова та читання : підруч. для 4 кл. закл. загал. середн. освіти. У 2 ч. Ч. 1. Тернопіль : Підручники і посібники, 2021. 128 с.
53. Сапун Г. Українська мова та читання : підруч. для 4 кл. закл. загал. середн. освіти. У 2 ч. Ч. 2. Тернопіль : Підручники і посібники, 2021. 128 с.
54. Смалюх М.П. НУШ 3-4 класи. Стіна слів. Робота зі словами за методикою «Щоденні 5». Х.: «Видавнича група «Основа», 2021. 96с.
55. Типова освітня програма початкової освіти розроблена під керівництвом О.Я.Савченко. 2019 р. URL : <http://sokyryany.osv.org.ua/programi-13-23-01-23-01-2019/>.

56. Типова освітня програма початкової освіти розроблена під керівництвом Р.Б.Шияна. 2019 р. URL : <http://sokyryany.osv.org.ua/programi-13-23-01-23-01-2019/>.
57. Українська педагогіка. Освітній портал. URL: <http://ukped.com/skarbnichka/2367-tehnologiyi-navchannja-informatsijni-tehnologiyi-navchannja.html>
58. Український освітній онлайн-портал для вчителів «На Урок». URL : <https://naurok.com.ua/>.
59. Урсул А.Д. Природа інформації. М., 1968. - 288 с.
60. Харченко О.Ю., Цимбалова В.І., Чернова Т.В. Щоденні 5. Цікаві завдання на кожен день за видами діяльності. Х.: «Видавнича група «Основа», 2019. 191с.
61. Хміль Н. Інтерактивні методи навчання. Інформатика. Сер. Шкільний світ. 2014. № 2 (січ.). С. 6-9.
62. Чабайовська М.І., Омельченко Н.М., Кожушко С.М. Українська мова та читання : підручник для 4 класу закладів загальної середньої освіти (у 2-х частинах). Частина 1. Тернопіль : Астон, 2021. 160 с.
63. Чабайовська М.І., Омельченко Н.М., Кожушко С.М. Українська мова та читання : підручник для 4 класу закладів загальної середньої освіти (у 2-х частинах). Частина 2. Тернопіль : Астон, 2021. 160 с.
64. Чернова Т.В. НУШ Щоденні 5. 4 клас. Цікаві завдання з української мови на кожен день. Х.: «Видавнича група «Основа», 2021. 144с.
65. Чумарна М. І. Українська мова та читання : підручник для 4 кл. закладів загальн. середн. освіти : у 2-х ч. Ч. 2. Тернопіль : Навчальна книга - Богдан, 2021. 160 с.
66. Allington Richard L., Patricia M. Schools That Work: Where All Children Read and Write. 3rd ed. Boston, MA: Allyn & Bacon. Cunningham. 2007.
67. Gail Boushey. Joan Moser. The CAFÉ book: engaging all students in daily literacy assessment and instruction. 2009

68. Gail Boushey, Joan Moser. *The Daily 5: Fostering Literacy Independence in the Elementary Grades*. 2006
69. Gail Boushey, Joan Moser. *The Daily 5, Second Edition: Fostering Literacy Independence in the Elementary Grades*. 2006
70. Madison Michell blog in the Edmentum. URL: <https://blog.edmentum.com/daily-5-literacy-framework-guide-best-practices>
71. Young Jon. *Systems of Educating Teachers: Case Studies in the Governance of Initial Teacher Education*. *Canadian Journal of Educational Administration and Policy*. 2004. V. 32. P. 10-16.

ДОДАТКИ

Додаток А

Анкета для вчителів початкових класів дослідження реального стану обізнаності учителів з вмінням працювати з різними видами та джерелами інформації нами було проведено опитування серед учителів

URL: https://docs.google.com/forms/d/e/1FAIpQLScesWN8kYp5Pm7bh-iJTmTxW7wAD2SDwpRrXlve2wn4nAlshg/viewform?usp=sf_link

Бланк анкети

Опитування для вчителів початкових класів

Для дослідження під час написання кваліфікаційної роботи

Електронна пошта *

Допустимый адрес электронной почты

С помощью этой формы выполняется сбор адресов электронной почты. [Изменить настройки](#)

1. У якому місті Ви працюєте?

Развернутый ответ

Обязательный вопрос

2. У якому класі викладаєте? *

Краткий ответ

3. Чи застосовуєте Ви технологію "Щоденні 5" у навчанні вашого класу? *

Так

Ні

4. Що це за технологія? Розкажіть декількома реченнями. *

Развернутый ответ

5. Які вміння формує дана технологія? *

Развернутый ответ

6. Які види та джерела інформації використовуєте для реалізації технології "Щоденні 5"? *

Развернутый ответ

7. Усі діяльності вдається охопити за: *

- 1 день
- декілька днів
- 1 тиждень
- інше

Зразки відповідей учителів

4. Що це за технологія? Розкажіть декількома реченнями.

Складається із 5 складових, діти пишуть для себе, читають для себе і для товаришів, працюємо над незрозумілими та словниковими словами, слухання текстів.

Робота зі словом, читання для себе та друга, письмо для себе, слухання

Читання для себе, читання з другом, письмо для себе, робота зі словами, слухання

Це щоденні діяльності, які спрямовані на розвиток читання і письма. Це також робота у групах та індивідуально.

Включає 5 основних видів діяльності: читання для себе, читання разом з другом, письмо для себе, робота зі словами, слухання.

щоденні діяльності, виконуючи які діти навчаються бути самостійними під час читання й письма, в той час, як учитель має можливість працювати з учнями індивідуально та у малих групах.

5. Які вміння формує дана технологія?

Діти вміють аналізувати текст, ставити запитання до тексту, висловлюють свою думку, вміють співпрацювати і слухати своїх однокласників.

Грамотність, зв'язне мовлення

Самостійно працювати,

Самостійність, витривалість, читання з розумінням, співпраця з іншими, висловлення думки усного і письмово.

Вона розвиває самостійність, креативність, вміння мислити нестандартно.

Працювати самостійно, навички читання і письма

6. Які види та джерела інформації використовуєте для реалізації технології "Щоденні 5"?

У класі створена бібліотека цікавих книжок, а також використовуються аудіо-книжки, презентації.

Медіаресурси

Інтернет ресурси

Бібліотеки онлайн та офлайн, засоби масової інформації, словники, комп'ютерні застосунки, YouTube

Книги, роздруковки та власні матеріали.

Читання, письмо

Додаток Б

Клас: 4-А

Тема. Числівник як самостійна частина мови

Мета: ознайомити з поняття числівник як частина мови, його роль та значення в мовленні; вчити правильно ставити питання до числівників; розвивати пізнавальну активність учнів; виховувати культуру мовлення.

Тип уроку: урок ознайомлення з новим матеріалом

Обладнання: комп'ютерна презентація, підручник І. О. Большакова, І. Г. Хворостяний, картки, словники

Хід уроку

I. Організація класу

1. Привітання

Добрий день!

Сіли рівно, озирнулись,

Одне одному всміхнулись,

Якщо добре працювати –

Вийдуть гарні результати.

Тож не гаємо ми час,

Бо знання чекають нас!

2. Перевірка готовності учнів до уроку

- Діти, давайте перевіримо як ви всі готові до уроку. Подивіться, щоб на ваших партах були підручник, зошит, ручка та олівець. Ми розпочинаємо урок.

Пишу для себе (Робота у Щоденнику вражень)

1. Чи кожна людина талановита в чомусь?

2. Я хочу навчитись...

3. Емоційне налаштування на урок

- Діти, погляньте на слайд. За допомогою своїх олівців, покажіть, який у вас настрій. (Учні показують, який у них настрій: лайк, дизлайк, долонька)

- Бачу, що не у всіх гарний настрій. А для того, щоб підняти настрій, подивіться один одному в очі, посміхніться, передайте частинку свого гарного настрою іншим. (Діти повертаються один до одного та посміхаються)

- Ось бачите, від ваших посмішок затишніше й світліше стало у нашому класі. Сподіваюсь, що сьогодні на уроці ви зможете проявити свою кмітливість, показати свої знання та отримати від цього радість і задоволення.

II. Актуалізація опорних знань учнів

1. Вправа «Опитування-естафета»

- Давайте разом з вами за допомогою вправи «Опитування-естафета» пригадаємо, що ми вже знаємо із нової теми. (Я задаю запитання, а діти відповідають на нього рядами)

- Що таке числівник? На які питання відповідають числівники?

- Які бувають числівники?

- Наведіть, приклади числівників.

2. Каліграфічна хвилинка

- Розкрийте свої зошити. Запишіть число. Класна робота. З нового рядка запишіть до зошиту слова числівники. Я вам буду зачитувати слова, а ви повинні записати лише ті, які вважаєте числівниками.

-Отже, правильно запишіть числівники через кому.

- Перше слово ми запишемо з якої літери? (З великої літери) А наступні через кому з якої літери ми запишемо?(З маленької літери)

- Третій, жовтий, динозавр, одинадцятий, один, крейда, двоє, сім, акваріум.

- Скажіть, які слова ви записали.

III. Повідомлення теми та завдань уроку. Мотивація навчальної діяльності

- Сьогодні на уроці ми знову будемо подорожувати країною Знань! В ній ми ознайомимося з поняттям про числівник як частину мови, його роллю та значенням в мовленні, навчимося правильно ставити питання до числівників. Будьте активні, уважні, адже здобутті знання знадобляться вам на уроках української мови у старших класах.

IV. Вивчення нового матеріалу

1. Розповідь вчителя з елементами бесіди

- Погляньте на слайд. Давайте прочитаємо вірш.

Число числівник назове,

У світ лічби вас поведе.

Ми навчимося рахувати,

І додавати й віднімати.

Одна на світ Батьківщина,

І матір теж одна-єдина,
 Над нами сонечко одне,
 Проміння шле нам золоте.
 Земля одна, планет багато,
 На небі тисячі зірок.
 Шість буднів тижня - одне свято ,
 І безліч у полях квіток.
 Число числівник називає,
 І всяк школяр це добре знає.
 Один, два, три, чотири, п'ять -
 Учимося, друзі, рахувати.

- Назвіть числівники, які почули у вірші.
- Як ви зрозуміли, що це числівники?
- Прочитайте правило у підручнику на сторінці 41.
- Повторіть правило без підручника.

Робота зі словами

- **Як відрізнити числівник та інші частини мови з числовим значенням?**

Два, двійка, подвоїти

- **Робота зі словниками та заповнення таблиці з подібними до питання прикладами.**

Порівняймо числівники та схожі на них інші частини мови:

Числівники	Іменники («що?»)	Дієслова (що робити?)
-------------------	-----------------------------	----------------------------------

(«скільки?» «котрий?»)		
<i>Два, десять, сто, двоє</i>	<i>Одиниця, двійка, десяток</i>	<i>Подвоїти, розполовинити</i>

2. Робота з підручником. Вправа 1, сторінка 41

- Давайте розглянемо вправу 1 у підручнику. Прочитайте завдання про себе. Що потрібно зробити?

- Що відбувається? Розкажіть, у яких випадках потрібно називати кількість предметів. Якими способами записують числа?

- Порахуй кількість оладок. Яку назву має частина мови, що називає кількість предметів?

- Котрий оладок лежить зверху: перший, другий, третій...?

- Яку назву має частина мови, що називає порядок предметів при лічбі?

Слухання

<https://4read.org/1194-radoperedacha-zagadki-movi-100-vipuskv.html>

36 урок (уривок для прослуховування)

3. Робота з підручником. Вправа 2, сторінка 41

- Наступне наше завдання – вправа 2. Прочитайте завдання про себе. Що потрібно зробити?

- Запишіть числівники в таблицю.

- Вісім, чотири, четвертий, восьма, дев'ять, шістнадцять, шістнадцята, сімнадцята, сорок, дев'яте, дев'яносто, сороковий, дев'яностий, сімнадцять.

- Запишіть словосполучення з трьома числівниками за зразком.

одн., ж. р. Зразок. Вісім булочок — восьма булочка,

- У яких числівниках ми можемо визначити число і рід? Чим ці числівники відрізняються від прикметників?

4. Фізкультхвилинка (https://www.youtube.com/watch?v=0meG5Pn_iOI)

V. Закріплення знань, формування вмінь та навичок

1. Робота з підручником. Вправа 4, сторінка 42

- Прочитайте завдання про себе. Що потрібно зробити?

- Допишіть текст, використовуючи малюнок. У світі є свята, пов'язані зі звичними для нас предметами. Шістнадцятого липня святкують День кукурудзяних оладок. Шістнадцяте листопада - це

- Довідка. День солом'яного бриля, День батарейки, День застеляння ліжка, День гудзика, День довгих пістрявих шарфів.

- Про які незвичні свята ви знаєте?

Читання для себе (Робота у картках)

-Склади 2 питання до головного героя.

-Опиши героя, яким ти його уявив?

V. Підсумок уроку

1.Технологія «Незакінчене речення. Кубик Блума»

- Наш урок закінчується. А щоб зрозуміти, чи все ви правильно запам'ятали, ми скористуємося чарівним кубиком з незакінченими реченнями. Я кидаю будь-кому з вас кубик, він його ловить. Та сторона, яка випала, вказує на те, що йому потрібно зробити: відповісти на запитання або виконати завдання.

Якщо відповідь учня неповна, то однокласники можуть допомогти йому, доповнити її. Якщо все правильно, то цей учень кидає іншому.

= Дай відповідь на запитання. Числівник — ... частина мови.

= Дай відповідь на запитання. Числівники називають кількість ... та відповідають на питання

= Дай відповідь на запитання. Числівники називають ... при лічбі й відповідають на питання

= Наведи приклади кількісних числівників.

= Наведи приклади порядкових числівників.

= Вісім. Який це числівник? Кількісний чи порядковий?

- Розумнички, ми впоралися!

Читання для когось (Спільне читання онлайн-книги у застосунку)

-Вигадай своє закінчення історії і запиши її декількома реченнями.

-Що буде, якщо додати ще одного героя у друзі до головного? Опиши їх стосунки.

2. Рефлексія

- Пропоную вам усно відповісти на питання.

- Чи були ви сьогодні справжніми розумничками?

- У яку країну ви сьогодні знову завітали? Що ви там дізналися?

VI. Повідомлення домашнього завдання

- У підручнику С. 42, вправа 5. Знайдіть й запишіть дати цікавих свят.

- Усім дякую за роботу

Клас: 4-А

Тема. Займенник як самостійна частина мови. Особові займенники

Мета: розширювати уявлення дітей про частини мови, познайомити із займенником, з його особливостями, вчити розпізнавати особові займенники, познайомити з граматичною категорією особи; розвивати аналітичні вміння, вміння спостерігати й робити висновки зі спостережень; розвивати пізнавальну активність учнів; виховувати культуру мовлення.

Тип уроку: урок ознайомлення з новим матеріалом

Обладнання: комп'ютерна презентація, підручник І. О. Большакова, І. Г. Хворостяний, картки, конверти зі смайлами.

Хід уроку

I. Організація класу

1. Привітання

2. Перевірка готовності учнів до уроку

- Діти, а зараз ми з вами перевіримо чи готові ви до уроку. Покажіть ваш підручник, зошит, ручку та олівець і покладіть на парту. Тоді ми розпочинаємо урок.

3. Емоційне налаштування на урок

- Діти, дістаньте з ваших конвертів смайл, з настроєм, що схожий на ваш настрій. (Діти показують, який у них настрій)

- Бачу, що не у всіх гарний настрій. А для того, щоб підняти настрій, подивіться у вікно, посміхніться і передайте частинку свого гарного настрою іншим і мені. (Діти повертаються один до одного та посміхаються)

II. Актуалізація опорних знань учнів

1. Вправа «Бліц-опитування»

- Діти, давайте разом з вами за допомогою вправи «Бліц-опитування» пригадаємо, що ми вже знаємо. (Я задаю запитання, а діти відповідають на нього.)

- Які частини мови ви знаєте?

- Що ми вивчали на попередніх уроках?

2. Каліграфічна хвилинка

- Відкрийте свої зошити. Запишіть число. Класна робота. З нового рядка запишіть те, що ви бачите на дошці.

Я Яя яя як ая мя яв

Як немає сили, то й світ немилий.

Читання для себе (Читання електронної книги, обраної за обкладинкою)

- Як би ти вчинив на місці головного героя?

- Раджу прочитати тому, що...

III. Повідомлення теми та завдань уроку. Мотивація навчальної діяльності

- Сьогодні на уроці ми знову будемо подорожувати країною Знань! В ній ми ознайомимося з поняттям про займенник як частину мови, будемо вчитися розпізнавати особові займенники, познайомимося з граматичною категорією особи.

- Будьте активні, уважні, адже здобутті знання знадобляться вам на уроках української мови у старших класах.

IV. Вивчення нового матеріалу

1. Розповідь вчителя з елементами бесіди

- Погляньте на слайд. Давайте прочитаємо вірш.

Ми посіяли горох

із матусенькою вдвох.

А минуло кілька днів—

Він зійшов, зазеленів.

Буду їсти залюбки

Я з горохом пиріжки.

- Скільки речень у вірші?
- Знайдіть граматичну основу кожного речення.
- Що помітили цікавого? (Підмети – слова - ми, він, я)
- До якої частини мови можна віднести ці слова?
- Чи всі думають, що це – іменники?
- А в кого інша думка?
- Назвіть займенники, які почули у вірші.
- Як ви зрозуміли, що таке займенник?

Робота зі словами (Створення карти з спільним і різним)

- Складіть з кожним із займенників речення.**
- Прослухайте однокласників, знайдіть спільне у ваших реченнях.**
- Прочитайте правило у підручнику на сторінці 50.
- Повторіть правило без підручника.
- Погляньте на таблицю «Займенники відповідають на питання». Давайте з нею попрацюємо.

2. Робота з підручником. Вправа 1, сторінка 50

- Давайте розглянемо вправу 1 у підручнику. Прочитайте завдання про себе.

Що потрібно зробити?

- Розгляньте таблицю. Назвіть займенники. Чому їх назвали особовими?

- Складіть і запишіть (у парі) діалог, уживаючи особові займенники.

Визначте їх особу й число.

Зразок. — Куди ти йдеш? — Я несу книгу в бібліотеку. Вона попросила.

3. Робота з підручником. Вправа 2, сторінка 50

- Наступне наше завдання – вправа 2. Прочитайте завдання про себе. Що потрібно зробити?

- Діти написали про себе два факти й один фейк. Чи можете ви їх розрізнити? Чому?

- Я часто не дочитую книжки. Я не забуваю зарядити телефон. Я не люблю дарувати подарунки. Бабуся спекла для мене пиріг. На мені нове вбрання. Сестра любить малювати зі мною.

- Спишіть три речення на вибір. Визначте число й особу займенників.

Письмо для себе

- **Запишіть про себе три факти й один фейк. Обведіть займенник я.**

Попросіть сусіда по парті назвати фейк.

4. Фізкультхвилинка (<https://www.youtube.com/watch?v=CqOr8xqBiK4>)

V. Закріплення знань, формування вмій та навичок

1. Робота з підручником. Вправа 3, сторінка 51

- Давайте розглянемо вправу 3 у підручнику. Прочитайте завдання про себе.

Що потрібно зробити

- Прочитайте. Як ви гадаєте, хто може про себе так говорити? Чому?

- Я найпопулярніший у класі! Зі мною всі хочуть дружити! Я мегакрутий!

- Я найкрасивіша! У мене найдовші вії! Я суперкрута!

- Поясніть значення виділених слів. Коли вживають ці слова?

- Спишіть, замінюючи займенник першої особи однини іншим особовим займенником. Як змінився текст? Чому?

2. Робота з підручником. Вправа 4, сторінка 51

- Давайте розглянемо вправу 4. Прочитайте завдання про себе. Що потрібно зробити

Слухання (Робота з аудіододатком)

- Прослухайте анотацію до повісті А. Аудгільд Су'льберг «Хто проти суперкрутих?». Випишіть словосполучення з особовими займенниками. Обведіть їх.

- Дванадцятилітня Анне Беа вважає себе потворою. У школі на неї поглядають співчутливо, а кілька супер крутих однокласниць відверто глумляться і цькують. Їй доведеться подивитися в очі власним страхам і дати відсіч супер крутим. Протистояти булінгу Анне допомагає її вірний друг Нільс. Дівчинка разом із «непомітними» однокласниками створює гурт «Темна конячка» й перемагає в Конкурсі талантів. Ця книга про справжню дружбу, про те, як нам знаходити друзів, як їх не втрачати і як підтримувати одне одного в різних ситуаціях. Можливо, тобі сподобається книга?

3. Робота з підручником. Вправа 6, сторінка 51

- Прочитайте завдання про себе. Що потрібно зробити?

- Запиши прикметники в порядку зростання якості, додаючи різні особові займенники.
- Красивий, найкрасивіший, красивіший; популярний, найпопулярніший, популярніший; довший, довгий, найдовший.

Читання для когось

- **Моя улюблена частина про...**
- **Що мене вразило?**

V. Підсумок уроку

1. Технологія «Так чи ні»

- Наш урок добігає кінця. А щоб відстежити, чи все ви правильно запам'ятали, ми скористуємося двома кольорами кубиків лего – зелений (так) і червоний (ні). Я читаю твердження, а ви за допомогою кубиків відповідаєте правильне воно чи ні.

= Займенник - це самостійна частина мови.

= Займенник вказує на назви предметів, їхні ознаки чи дії.

= Займенники відповідають на питання хто? що?

= Прикладами займенників є слова я, ми, ви, він.

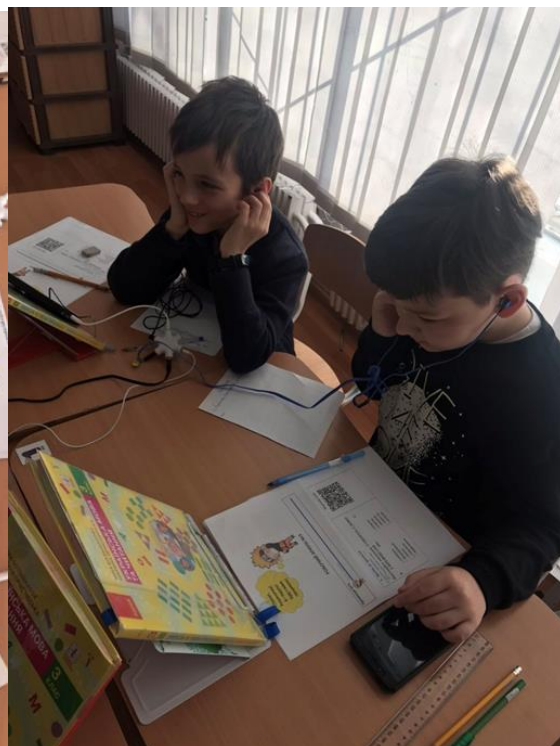
2. Рефлексія

- Пропоную вам усно відповісти на питання.
- Чи були ви сьогодні активними?
- У яку країну ви сьогодні знову завітали? Що ви там дізналися?

VI. Повідомлення домашнього завдання

- Підручник С. 51, вправа 5. Напишіть переказ аотації своїми словами від імені першої чи другої особи. Обведіть займенники

Додаток В

Письмо для себе

Обери тему:

- Чому Василюк повірив у магичне число «сім»?
- Я вірю / не вірю в прикмети.
- Чому для успішного навчання потрібно повторювати вивчене?

Василюк повірив у магичне число «сім», тому-що повірив у заклинання. Насправді йому допомогло що він сім разів повторив правило. Василюк після повторення зараз'ятав це правило. Заклинання мит було неогого. Як кажуть повторення мити навчання.

(+)

Додатки_4_клас_укр_мова_розробка_команди_\"Методики_1_стратегії_НУШ\"

Письмо для себе

Тамара Сергій

Обери тему:

- Чому Василюк повірив у магичне число «сім»?
- Я вірю / не вірю в прикмети.
- Чому для успішного навчання потрібно повторювати вивчене?

Сергій часто переселився до ~~друзей~~ чортів кішка і він стримував шумні звуки. Одного разу він зустрів підня, як розповіла про магичне число сім. Наступного разу сергій повторив правило сім разів і отримав відмінні. Тепер він все повторює по сім разів, щоб отримати відмінні.

(+)

Додатки_4_клас_укр_мова_розробка_команди_\"Методики_1_стратегії_НУШ\"

ЩОДЕННИКІ 5!	
Амбарцумян Давид	Полохач Сергій
Арноутова Аліна	Проценка Максим
Величко Денис	Редько Дмитро
Гетманенко Тарн	Смирнова Олександра
Горбаток Богдан	Сміян Альона
Давиденко Елісей	Спасьонова Марія
Згада Мар'яна	Старосток Тимур
Зеленя Владислава	Сулма Андрій
Зінко Данило	Сусідка Віктор
Корейко Кіра	Ткачук Микита
Ларіна Кароліна	Токмачов Валерій
Куряча Святослав	Тріфонова Вікторія
Мішура Маргарита	Цимбаленко Вадим
Омельченко Данііл	Чудновський Егор
Онопrienko Софія	Паустовська Аніа